ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 58 (1592) | Аўторак, 25 ліпеня 1961 года | Цана 4 кап.

ПЕРАМОЖНА КРОЧЫЦЬ СЯМІГОДКА

Новыя і новыя рубяжы сямігодкі заваёўвае савецкі народ. Яго натхнёная праца ў імя камунізма дае вялікі плён.

За два з палавінаю года сямігодкі ў краіне атрымана прамысловай прадукцыі на 15 мільярдаў рублёў больш, чым намячалася атрымаць за гэты перыяд па плану. За два з палавінаю года сямігодкі выраблена столькі ж прамысловай прадукцыі, колькі яе было атрымана за ўсю пятую пяцігодку.

Гэтыя яркія, красамоўныя факты ўзяты з паведамлення Цэнтральнага статыстычнага ўпраўлення пры Савеце Міністраў СССР аб выніках выканання Дзяржаўнага плана развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1961 год за першае паўгоддзе. Працоўныя Савецкага Саюза дабіліся ў гэтым паўгоддзі новых поспехаў у развіцці эканомікі, уздыме дабрабыту і культурнага ўзроўню жыцця народа.

Паўгадавы план выпуску прамысловай прадукцыі выканан на 102 працэнты. Аб'ём прамысловай вытворчасці павялічыўся на 8,4 працэнта ў параўнанні з першым паўгоддзем мінулага года. У калгасах і саўгасах на мільёны галоў стала больш жывёлы. Перавыканан план сяўбы яравых культур. Працягвалася далейшае ўмацаванне матэрыяльна-тэхнічнай базы калгасаў і саўгасаў. Работа нашага транспарту таксама характарызуецца паспяховым выкананнем плана.

Узрасла сярэдняя грашовая заработная плата рабочых і служачых, павялічылася спажыванне насельніцтва за кошт грамадскіх фондаў. На мільярд рублёў больш, чым гэта было ў першым паўгоддзі 1960 года, выдаткавана дзяржавай сродкаў на народную асвету, медыцынскае абслугоўванне, сацыяльнае забеспячэнне, аплату водпускаў і розныя выплаты і льготы. У вялікіх памерах ажыццяўлялася жыллёвае і культурна-бытавое будаўніцтва. Павялічылася сетка навуковых устаноў, колькасць кінаўстановак.

Пераможна крочыць сямігодка. У барацьбу за яе ажыццяўленне вялікі працоўны ўклад уносіць і беларускі народ. У паведамленні Цэнтральнага статыстычнага ўпраўлення пры Савеце Міністраў БССР, якое таксама днямі апублікавана, выкладзены пераканаўчыя дадзеныя аб паспяховым ходзе выканання Дзяржаўнага плана развіцця народнай гаспадаркі Беларусі за першае паўгоддзе 1961 года. Работнікі прамысловасці датэрмінова выканалі гэты план па выпуску валавой прадукцыі і па вытворчасці сталі, пракату, трактараў, металарэжучых станкоў, электрарухавікоў, камбайнаў сіласаўборачных, цэменту, зборных жалезабетонных канструкцый і многіх іншых відаў прадукцыі. Значна павялічыўся выпуск тканін, абутку, радыёпрыёмнікаў, тэлевізараў, мэблі і г. д. Выканан устаноўлены на першае паўгоддзе план павышэння прадукцыйнасці працы, а таксама план зніжэння сабекошту прамысловай прадукцыі.

Работнікі сельскай гаспадаркі рэспублікі, ажыццяўляючы рашэнні студзеньскага Пленума ЦК КПСС і прынятыя сацыялістычныя абавязацельствы аб датэрміновым выкананні заданняў сямігадовага плана, у першым паўгоддзі 1961 года дабіліся поспехаў у павышэнні памераў сельскагаспадарчай вытворчасці.

Павялічыліся дзяржаўныя капітальныя ўкладанні ў прамысловасць, сельскую гаспадарку. Уведзены ў эксплуатацыю жылыя дамы агульнай плошчай каля 280 тысяч квадратных метраў. Дасягнуты далейшыя поспехі ў галіне народнай адукацыі, навукі і культуры рэспублікі.

Усё гэта — радасныя і акрыляючыя факты. Усё гэта яскрава і пераканаўча сведчыць аб паспяховым ходзе выканання сямігадовага плана, аб няўхільным уздыме эканомікі, культуры і матэрыяльнага дабрабыту працоўных Савецкай краіны.

Днямі артысты Гродзенскага тэатра выступілі перад рабочымі Мінскага аўтамабільнага завода са спектаклем «У сябе ў палоне». У час перапынку артысты Народнага тэатра аўтазавода прыйшлі за кулісы пазнаёміцца з гродзенскімі майстрамі сцэны, пацікавіцца іх работай над вобразамі спектакля. На здымку вы бачыце групу артыстаў у час гэтай сустрэчы.

НАСУСТРАЧ XXII З'ЕЗДУ КПСС

УСЛАЎЛЯЦЬ ВЕЛІЧ НАШЫХ ДЗЁН

* * *

ЖЫЦЦЁ АБАВЯЗВАЕ

— Так, XXII з'езд нашай партыі, да якога засталося зусім небагата часу, — сказаў нашаму карэспандэнту Тарас Хадкевіч, аўтар вядомага рамана аб сучаснасці «Даль палявая»,—будзе важнай падзеяй у жыцці і творчасці кожнага пісьменніка. Сама перадз'ездаўская атмасфера, напружанасць духоўнага жыцця народа, працоўны гераізм, якім прасякнуты нашы будні, абвостранасць нашага погляду ў заўтра — усё гэта прымушае пісьменніка з большай адказнасцю паставіцца да сваёй працы, выклікае жаданне глыбей і лепш адлюстраваць у творах сучаснасць, бліжэй стаць да сённяшняга жыцця.

— Вы, кажуць, нядаўна былі на Нафтабудзе?

— Я бываю там даволі часта, даўно прыглядаюся да гэтай вялікай будоўлі і яе людзей. Адтуль я вынес новыя творчыя задумы, якія яшчэ далёка не ўсе рэалізаваў.

— Ці не раскажаце пра іх больш падрабязна?

— Па-першае, з маіх паездак па рэспубліцы, з уласных уражанняў і назіранняў нарадзілася задума нарыса «Мая Беларусь». Ён выйдзе асобнай кніжкай у нашым выдавецтве да XXII з'езда партыі. Новае аблічча Беларусі — індустрыяльнай і калгаснай, новыя будоўлі — вось што мне хацелася адлюстраваць у нарысе, праца над якім амаль закончана. Я сказаў: уласныя назіранні, але для такога нарыса гэтага яшчэ недастаткова. Будуць у ім і лічбы, і даведкі гістарычнага, геаграфічнага характару. Я думаю, што лічбы, статыстыка бываюць іншы раз надзвычай красамоўныя, і ад іх адмаўляцца нельга.

— Сёлета ў «Полымі» надрукаваны Ваш нарыс пра Нафтабуд. Вы сказалі, што яшчэ не ўсе свае задумы, звязаныя з гэтай будоўляй, рэалізавалі. Што Вы пішаце цяпер?

— Цяжка гаварыць пра твор, які яшчэ не напісаны. Магчыма, гэта будзе раман пра Нафтабуд, магчыма — аповесць. Адным словам, наперадзе шмат працы.

НАРАДЖЭННЕ ПЕСНІ

Некалькі год назад, калі на мяжы трох рэспублік — Беларусі, Латвіі і Літвы пачалося будаўніцтва славутай электрастанцыі «Дружба народаў», да маладых будаўнікоў прыехалі кампазітар Д. Лукас і паэт А. Русак. Тады і была створана песня пра вялікую дружбу працоўных трох братніх рэспублік. Песня палюбілася нашай моладзі, і цяпер яна часта гучыць на калгаснай сцэне, у рабочым клубе, па радыё.

У пачатку гэтага года кампазітар Д. Лукас выехаў на буйнейшую будоўлю сямігодкі — Полацкі нафтаперапрацоўчы завод. Цэлыя дні праводзіў кампазітар сярод муляраў, тынкоўшчыкаў, бульдазерыстаў; наглядаў, як узводзіліся рэктыфікацыйныя калоны; наведаў новыя жылыя дамы; цікавіўся будучыняй горада беларускіх нафтавікоў. Там ён сустрэўся з маладым паэтам, удзельнікам будаўніцтва, Валянцінам Лукшам. І як тады, на возеры Дрысвяты, узнікла жаданне напісаць песню пра моладзь, пра тых, хто будуе гмах сямігодкі. Даведаўшыся пра творчыя планы кампазітара, В. Лукша прапанаваў яму свой тэкст. Песня называлася «Будаўнічая лірычная». Безумоўна, верш не адпавядаў яшчэ ўсім патрабаванням, якія выстаўляў кампазітар, але ў ім адчувалася мелодыя, настрой, і самае галоўнае — напісаны ён з вялікай цеплынёй і натхненнем. Вось радкі з верша:

Ты з-пад Оршы прыехала,
любая,
З сінявокай Прыбалтыкі я.
І здружыла вялікаю дружбаю
Нас будоўля твая і мая.

Многія радкі па просьбе Д. Лукаса малады паэт перарабляў некалькі разоў. Урэшце быў знойдзены канчатковы варыянт.

А вось музыку кампазітар шукаў на будоўлі, у сустрэчах з брыгадай маляроў, якую ўзначальвае Д. Сіманенка, у няспынным грукаце машын, у размовах з мантажнікамі, якімі кіруе Іван Чарненка.

Так нарадзілася песня — адзін з твораў кампазітара, прысвечаны XXII з'езду партыі.

М. ЧАРНОЎ.

УЗНАГАРОДЖАННЕ ПАЭТА

У сувязі з пяцідзесяцігоддзем з дня нараджэння і за актыўны ўдзел у развіцці беларускай літаратуры, Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР узнагародзіў паэта Анатоля Астрэйку Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

ПАСЛЯ ПАЕЗДКІ Ў САЛІГОРСК

Мы падымаемся па лесвіцы ў майстэрню мастака Натана Воранава. У вялікім пакоі, пад шкляным дахам-столлю ціха і нават крыху глуха. Здаецца, што трапляеш у месца, дзе чалавек схаваўся ад людзей, адгарадзіўся ад бурлівага патоку жыцця.

Пры першым знаёмстве з мастаком і яго майстэрняй раптам рассейваецца такое ўяўленне. Прыходзіць новае параўнанне — гэты застаўлены рамамі і палотнамі пакой пачынае нагадваць вулей, куды старанна збірае мастак свой творчы вопыт, каб у меру сваіх сіл і здольнасцей адлюстраваць на палотнах праўду жыцця.

Натан Воранаў толькі што прыехаў з творчай камандзіроўкі. Ён быў у салігорскіх шахцёраў. Летась ён таксама ездзіў да іх, але ведаў іх як шахтабудаўнікоў. Сёння ж яны выдаюць на-гара калійную соль, якая так неабходна палям нашай Радзімы.

У капёр шахты прыходзіць новая змена. Стомленыя, але задаволеныя вынікамі сваёй працы, пакідаюць рабочыя шахту. З задзёрыстым парывам, поўныя сіл і энергіі, ідуць шахтабудаўнікі новай змены. Тэма новай карціны мастака «Змена». Ці палюбяць, упадабаюць гледачы гэтую работу, — пакажа будучыня. Сёння ж мастак рупліва працуе над здзяйсненнем сваёй задумы. Перад ім дзесяткі замалёвак і эцюдаў. Усю гэтую папярэднюю работу трэба пераасэнсаваць, знітаваць у адно цэлае.

Н. Воранаў наглядаў за людзьмі і на рабоце, і ў час адпачынку, і на вытворчых нарадах. Паспешлівыя штрыхі, зробленыя алоўкам, часамі ўдала натуюць глыбокія пачуцці і думкі людзей. Хацелася б, каб цудоўныя якасці нашага сучасніка былі перанесены жыва і ярка на палатно, каб фарбы не толькі канстатавалі падзеі і факты, а клікалі, захаплялі і хвалявалі.

Карціны «Рэйд Каўпака», «Юныя мадэлісты», фрагмент карціны «Па заданню Ленінскага ЦК», партрэты Герояў Сацыялістычнай Працы Ф. Саўчык і У. Пайграя, народнага артыста СССР кампазітара Я. Цікоцкага і рад іншых, створаныя аўтарам, атрымалі станоўчую ацэнку. Рэпрадукцыя карціны «Раніца ў кастрычніку», (Мінск у 1919 годзе)» выдадзена Маскоўскім выдавецтвам масавым тыражом. У пейзажах «На Волзе», «На полі», «Парнікі», «Вясна» і радзе іншых з замілаваннем адлюстравана родная прырода, яе хараство.

Нядаўна мастак выстаўляў свае работы перад салігорцамі, праводзіў з імі абмеркаванні і гутаркі. Гэтыя спатканні ў пэўнай меры і вызначаюць ясную дарогу, па якой імкнецца ісці аўтар. Няхай гэтая дарога прывядзе мастака да плённых вынікаў.

(Наш. кар.)

СПУШЧАНЫ СЦЯГІ, ПАТУХЛІ ЭКРАНЫ

Сусветны форум кінамастацтва — падзея, якая на працягу двух тыдняў хвалявала жыхароў сталіцы, у суботу, 22 ліпеня, закончыўся. У нядзелю, 23-га ліпеня, адбылося ўрачыстае закрыццё фестывалю і ўручэнне ўзнагарод лепшым фільмам.

Завяршэнне фестывалю кінематаграфісты Масквы адзначылі вялікім гуляннем у Цэнтральным парку культуры і адпачынку імя Горькага, у парках Сакольнікі, Ізмайлаўскім, Чырвоная Прэсня, а ў садзе Цэнтральнага Дома Савецкай Арміі — маскоўскім Днем кіно, які ўжо стаў традыцыйным.

На алеях і пляцоўках паркаў была разгорнута экспазіцыя на тэму «Савецкія кінематаграфісты насустрач XXII з'езду КПСС». На эстрадах ігралі сімфанічныя аркестры, якія выконвалі музыку з савецкіх кінафільмаў. Дырыжыравалі гэтымі аркестрамі, як правіла, аўтары твораў.

У парку імя Горькага адбылася сустрэча з творчым калектывам буйнейшай у краіне кінастудыі «Масфільм». Генеральны дырэктар студыі Ул. Сурын расказваў аб фільмах, якія цяпер здымаюцца і якія будуць зняты ў бліжэйшы час. Масфільмаўцы паказалі свой новы фільм — «Бітва ў дарозе» па раману Г. Нікалаевай.

Тут жа, у парку, ішла размова аб праблемах савецкай кінакамедыі, паказвалі сваё майстэрства дакументалісты, майстры навукова-папулярнага кіно і мультыплікацыі.

У клубе цікавых сустрэч спаборнічалі паміж сабою маскоўскія кінааматары. Афіцыяльнага журы не было, — кожны выказваў свае заўвагі, і самі гледачы вызначалі лепшыя творы.

У парках перад гледачамі выступалі творчы калектыў кінастудыі імя Горькага, выкладчыкі і студэнты Дзяржаўнага інстытута кінематаграфіі.

На свяце прысутнічалі замежныя госці кінафестывалю, члены савецкай дэлегацыі і госці фестывалю з усіх саюзных рэспублік. Незабыўныя ўражанні пакінуў Дзень кіно ва ўсіх, хто прымаў у ім удзел.

У апошнія дні фестывалю правялі свае прэс-канферэнцыі дэлегацыі КНДР, Даніі, Румыніі, Венгрыі, Францыі, Італіі.

Кіраўнік дэлегацыі Карэі, старшыня Саюза работнікаў кінематаграфіі КНДР Сім Ен расказаў:

— Наша кінематаграфія існуе толькі 16 год. Першыя мастацкія кінафільмы былі створаны ў 1948—1950 гадах. Цяпер у Карэі працуюць дзве кінастудыі, якія выпускаюць у сярэднім за год па 15—16 мастацкіх фільмаў.

Аб сваім творчым шляху расказваў член дэлегацыі артыст Чу Сон Бон, які здымаўся ўжо ў дваццаці фільмах.

Генеральны дырэктар кінематаграфіі Румыніі Георг Панзі паведаміў, што дзякуючы вялікай увазе з боку Румынскай рабочай партыі, кінавытворчасць у краіне няспынна ўзрастае. Цяпер у краіне выпускаецца 11—12 поўнаметражных мастацкіх фільмаў штогод. Узрасло і майстэрства румынскіх кінематаграфістаў, аб чым сведчаць прэміі і прызы, атрыманыя на міжнародных кінафестывалях. У Румыніі адкрыт інстытут, які рыхтуе кадры артыстаў кіно. Фільмы Румынскай Народнай Рэспублікі дэманструюцца ў 30 краінах свету.

Дырэктар аддзела кінамастацтва Міністэрства культуры Венгерскай Народнай Рэспублікі Міклаш Рэвеш сказаў, што пасля нацыяналізацыі кінапрамысловасці Венгрыя выпускала спачатку 5—6 карцін за год, а ў апошнія гады 14—15. У 1961 годзе будзе выпушчана 18 мастацкіх фільмаў. Да вайны ў краіне было 400 кінатэатраў, а цяпер іх 4454. 98 працэнтаў насельніцтва Венгрыі абслугоўваецца стацыянарнымі кінатэатрамі.

Венгерскія кінематаграфісты паставілі два фільмы сумеснай вытворчасці — адзін з Чэхаславакіяй, другі з Францыяй. Цяпер вядуцца перагаворы аб пастаноўцы венгра-савецкага фільма, які будзе прысвечан вядомаму пісьменніку-камуністу Матэ Залка.

Прэс-канферэнцыю Францыі праводзілі кіраўнікі французскай дэлегацыі Жак Ніко, рэжысёр Арман Гаці, прадзюсер конкурснага фільма «Загон» Люсі Ульрых, выканаўцы галоўных ролей у гэтай карціне Ганс Хрысціян Блех, Тамара Мілеціч, а таксама вядомы французскі гісторык і крытык кіно Жорж Садуль.

Яны падрабязна расказалі пра пастаноўку фільма «Загон», у аснову якога пакладзены падзеі, што мелі месца ў сапраўднасці. Фільм здымаўся на тэрыторыі Югаславіі. Большасць яго ўдзельнікаў, у тым ліку і рэжысёр-пастаноўшчык Гацы, з'яўляліся вязнямі фашысцкіх канцэнтрацыйных лагераў.

Сярод прывезеных на фестываль дакументальных і навукова-папулярных кінафільмаў многа было прысвечана мастацтву. ЮНЕСКА прадаставіла ў распараджэнне ўдзельнікаў фестывалю значную колькасць караткаметражных фільмаў на мастацтвазнаўчыя тэмы.

Па ініцыятыве прадстаўнікоў ЮНЕСКА 20 і 21 ліпеня ў Саюзе работнікаў кінематаграфіі СССР адбываліся прагляды і абмеркаванне фільмаў па мастацтву. Гэтае мерапрыемства сабрала вялікую аўдыторыю.

Аргкамітэт Саюза кінаработнікаў правёў таксама сустрэчу кінарэжысёраў і артыстаў, якія прыехалі на фестываль з іх маскоўскімі калегамі па прафесіі.

У нядзелю, 23 ліпеня, у кінатэатры «Расія» ва ўрачыстай абстаноўцы адбылося закрыццё фестывалю.

П. ПАДБЯРЭЗСКІ,
спец. кар. газеты «Літаратура і мастацтва».
Масква.

ЛЕПШЫЯ ФІЛЬМЫ ФЕСТЫВАЛЮ

Журы фестывалю абмеркавалі прадстаўленыя на конкурс творы і прысудзілі наступныя прэміі:

Па раздзелу мастацкіх фільмаў Вялікі прыз прысуджан карцінам «Голы востраў» (Японія) і «Чыстае неба» (СССР). Залаты прыз — спецыяльная прэмія журы фестывалю — фільму «Усе па дамах» (Італія). Залатыя прызы — фільмам «Прафесар Мамлок» (ГДР) і «Якія маладыя мы былі» (Балгарыя).

Сярэбранымі прызамі адзначаны фільмы «Альба Рэгія» (Венгрыя) і «Смага» (Румынія); лепшы камедыйны фільм — «Прывіды ў замку Шпесарт» (ФРГ). Сярэбраныя прызы прысуджаны таксама за лепшую рэжысуру Арману Гаці (фільм «Загон», Францыя); за лепшае выкананне жаночай ролі — кітайскай актрысе Юй Лань (фільм «Сям'я рэвалюцыянера»); за лепшае выкананне мужчынскай ролі прыз падзелены паміж акцёрамі Пітэрам Фінчам («Працэс над Аскарам Уайльдам», Вялікабрытанія) і Бамбангу Херманто («Барацьбіты за свабоду», Інданезія); за лепшую аператарскую работу — Багуславу Ламбах («Сёння ноччу загіне горад», Польшча); за лепшую работу мастакоў у фільме — Білу Констэбл (дэкарацыі) і Тэрэну Моргану (касцюмы) — фільм «Працэс над Аскарам Уайльдам».

Па раздзелу дакументальных, навукова-папулярных і мультыплікацыйных фільмаў Залаты прыз прысуджаны карціне «Вялікая алімпіяда» (Італія), сярэбраныя прызы — хранікальна-дакументальным фільмам «Нараджэнне карабля» (Польшча), «Агні і людзі» (Балгарыя), навукова-папулярнаму фільму «Рака жыцця» (Вялікабрытанія), мультыплікацыйнаму фільму «Паразіт» (Чэхаславакія).

Рад прызоў і ганаровых дыпломаў прысуджан савецкімі грамадскімі арганізацыямі.

Аргкамітэт Саюза работнікаў кінематаграфіі — фільмам «Агонь на другой лініі фронту» (Дэмакратычная Рэспубліка В'етнам), «Рака Туманган» (Карэйская Народна-Дэмакратычная Рэспубліка), рэжысёру фільма «Вільгельм Тэль» Мішэлю Дзюкофу (Швейцарыя); Саюз пісьменнікаў СССР — фільму «Апавяданні пра рэвалюцыю» (Куба); Саюз кампазітараў СССР — кампазітару Хікару Хаясі за музыку да фільма «Голы востраў» (Японія); Саюз журналістаў СССР — фільму «Запіскі аб эміграцыі. Іспанія. 1960» (Швейцарыя); Саюз савецкіх таварыстваў дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі — фільму «Апошняя зіма» (Данія), рэжысёру і выканаўцу галоўнай ролі фільма «Гэта зямля мая» Уго Дэль Карыль (Аргенціна), выканаўцу ролі Франкліна Дэлано Рузвельта ў фільме «Усход сонца ў Кампабела» Ральфу Белямі (ЗША).

Савецкі камітэт абароны міру прысудзіў дыплом фільму «Сёння ноччу загіне горад» (Польская Народная Рэспубліка); Камітэт маладзёжных арганізацый — фільму «Заўтрашні дзень вёскі Нангіла» (Індыя); Саюз спартыўных таварыстваў і арганізацый СССР — фільму «Вялікая алімпіяда» (Італія).

«НІЯКІ НЕ РАМАНТЫК»

З блакнота журналіста

Ехаў я ў камандзіроўку на Брэстчыну, якраз у тое месца, дзе жыве мой знаёмы. Цікава, ці пасталеў ён, ці ўсё такі ж весялун і балагур? Бадай ва ўсім універсітэце нікога столькі не скланялі на розных сходах, як Івана Верамейчыка. А ён рэагаваў на ўсё так, быццам не пра яго ішла гаворка. Потым, калі размяркоўвалі на работу, хтосьці з членаў камісіі спытаў у Івана, куды ён хоча паехаць.

Маё месца толькі ў Мінску, у самай узорнай школе.

— Гэта чаму? — спытаў дэкан.

— Вы ж самі гаварылі, што не ўпэўнены, ці здолею я працаваць самастойна, ды яшчэ выхавацелем, — адказаў Іван. — А ва ўзорнай школе — асаблівы калектыў. Аднаго, нават такога недысцыплінаванага, як я, здолеюць трымаць у руках.

Накіравалі яго туды, куды ўсе адмаўляліся ехаць, — аж пад самую Белавежскую пушчу.

Успаміны скарацілі шлях. Вось я і там, дзе жыве і працуе мой сябра.

Неўзабаве адкрыты газік уподскак бег паміж палеткаў. За баранкай сядзеў старшыня калгаса Уладзімір Яўлампіевіч. Ён кідаў задаволеным позіркам на пасевы і жвава рабіў каментарыі: хто адказвае за ўчастак, якую агратэхніку прымянілі, які ўраджай спадзяюцца атрымаць. Старшыня радаваўся добрым вынікам сваёй і людской працы.

Свежае паветра бадзёрыла, ап'яняла пахам траў. Калгас, па ўсім відаць, багаты, народ дружны. Гэтую думку я выказаў уголас. Старшыня адказаў не адразу, задаволена ўсміхнуўся.

— А паглядзелі б, што тут было гадоў пяць назад. Ні бальніцы, ні пошты, ні дзесяцігодкі, ні магазіна, ні клуба... Нічога не было. Была адна «грамадская ўстанова» — царква.

Каля клуба старшыня спыніў машыну. Мы зайшлі ў глядзельную залу. Промні сонца прабіваліся праз лісце дрэў і скакалі «зайчыкамі» па сценах.

— А ці прыязджаюць да вас артысты? — пытаюся.

— У нас свае не горшыя за прыезджых, — хваліцца старшыня. — На абласным аглядзе трэцюю прэмію атрымалі. У клубе і лекцыі і сустрэчы адбываюцца. Вельмі зацікавілі сялян атэістычныя вечары з паказам усякіх «цудаў». Ёсць у нас настаўнік адзін — Іван Мікалаевіч Верамейчык. Дужа ён мастак на такія рэчы. Вось пра каго варта напісаць. Ён жа тут баптысцкую секту разбурыў, ды і ў царкву пачалі людзі дарогу забываць. Нават дачка мясцовага папа Жэня, і тая выраклася царквы. Нядаўна ў камсамол уступіла. І ўсё дзякуючы яму, Івану Мікалаевічу. Ні перад чым чалавек не схібіў. На яго скаргі ўсюды пісалі, забіць пагражалі, ананімкі падкідвалі. Але ён не спалохаўся, бо за людзей змагаўся — сумленне камуніста вяло. Вось такіх бы смелых, адукаваных людзей пабольш прысылалі да нас.

Неўзабаве старшыня калгаса давёз мяне да хаты майго даўняга сябра.

З выгляду Іван зусім не змяніўся. Толькі, бадай, да яго шчырасці крыху прыбавілася сталасці, душэўнай цеплыні.

— Бачу, многа ты паспеў, — кажу яму, кіўнуўшы на трох сыноў.

— Не шанцуе, бачыш, усе хлопцы. Такія гарэзы — кожны з рагаткай нарадзіўся. — сказаў Іван.

Сустрэчы мы абодва былі рады. Столькі агульных успамінаў! Іван распытваў пра ўсіх, хто застаўся ў сталіцы.

— Прыгожы—наш Мінск стаў... — пачаў гаварыць Іван.

— Пачакай, нешта я цябе не разумею, — перапыніў я яго. — Ты ж, здаецца, у аспірантуру пры універсітэце паступаў. Нават, казалі, пераможцам конкурсу выйшаў. Ці праўда гэта?

— Было такое,—Іван рассмяяўся. — Па праўдзе кажучы, мне не хацелася вучыцца ў аспірантуры.

— Дык чаго ж ты паступаў?

— Як табе сказаць. Проста так. Хацелася сілы свае паспрабаваць. Ты ж памятаеш, ва універсітэце мяне лайдаком лічылі. Ну, вось я і пажартаваў. У аспірантуры месца пуставаць не будзе, паступяць другія. А я ўжо тут прыняўся, як тое дрэва, пакінуць гэты край не магу...

Увечары мы пайшлі на бераг рэчкі, у якую перакуліўся лес і высыпаліся з неба зоркі. Маўчалі, не хацелася парушаць блакітную цішыню. Пад шатамі ліпы Іван спыніўся, павярнуўся да мяне і кажа:

— Ёсць тут дзяўчына адна... — ён зрабіў паўзу, нібы падбіраючы словы.

— Закахаўся ці што?

— Нямаведама што пляцеш.

Іван прылёг на велізарны валун, заклаў рукі за патыліцу і пачаў разглядаць зоркі.

— Пачалося гэта ў першы год майго настаўніцтва. Паміж пяцікласнікамі ўзнікла спрэчка, якая праца найбольш пачэсная. Кожны гаварыў сваё. Вучні звярнуліся да мяне.

— Твой бацька кім працуе? — пытаюся ў бялявага хлапчука Валодзі Ляўко.

— Трактарыстам! — адказаў ён і аж нос ад гонару задраў.

Звяртаюся да Тані Кветкі. Аказваецца — яе бацька загінуў на фронце, а маці санітаркай у бальніцы працуе. А ў гэты час бачу, што адна дзяўчынка сядзіць за партай, нібы пакрыўджаная.

— А твой бацька дзе працуе, Жэня?—пытаюся ў яе.

Яна замест адказу яшчэ ніжэй схіліла галаву, твар заліўся чырванню. Вучні ўсе насцярожыліся, прыціхлі.

— Чаго ж ты маўчыш? — пытаюся.

— Поп яе бацька, таму і маўчыць, — адказаў за яе нехта з дзяцей.

І тут я заўважыў, што ўвесь клас з насмешкай адносіцца да яе. Мне так шкада стала дзяўчынкі... Толькі тады я па-сапраўднаму зразумеў, якая далікатная работа патрэбна, каб вызваліць чалавека ад путаў рэлігіі. Лічу, што гэта тая самая хірургія. Тут і дакладнасць дыягназу і асабісты падыход да чалавека, бо неасцярожнасць можа на ўсё жыццё зрабіць чалавека калекам.

Іван памаўчаў, а потым дадаў:

— Аднойчы вучні пайшлі на цэлы тыдзень у паход па роднаму краю. Хадзіла і Жэня. Ля магазіна, дзе зрабілі прывал, Жэня дастала 50 рублёў і кажа: «Давайце купім пернікаў, на ўсіх хопіць». Вучні ўзрадаваліся. А Міша Галуза патрымаў у руках тыя грошы, ды і кінуў назад. «На, вазьмі! У твайго бацькі сумленных грошай не бывае», — адказаў ён. Вядома, Жэню гэта дужа пакрыўдзіла...

Мне здалося, што Іван вельмі здалёк павёў сваё апавяданне.

— То гэта ж было даўно, — кажу, — а чаго яна цябе цяпер хвалюе? Мне Яўлампіевіч казаў, што яна нават ужо ў камсамол уступіла.

— Таму і хвалюе, што не сама ўступіла, а «уцягнулі», — горача запярэчыў Іван. — Сагітавалі, але не пераканалі. Наабяцалі залатыя горы — яна і ўступіла. А тут яшчэ ў газеце распісалі, інструктар райкома камсамола нават паабяцаў дапамагчы ўладкавацца ў інстытут на вучобу без працоўнага стажу. І дзяўчына паверыла, што для яе райскае жыццё настане.

— Хіба ж гэта дрэнна, па-твойму?

— Не толькі дрэнна, а нават цэлае няшчасце, — яшчэ больш усхваляваўся Іван. — Ведаеш, што значыць для яе райскае жыццё? Сядзі і чакай, і ўсё само прыйдзе. А мне хочацца, каб яна зразумела, што дзверы інстытута шырока адчынены для ўсіх і парог яго трэба пераступіць сумленна, а не пралазіць туды з чорнага ходу. Вось убачыш, абавязкова даб'юся, што Жэня паверыць у свае сілы, сама адмовіцца ад прывілей і будзе самастойна пракладваць шлях у жыцці. Калі хочаш ведаць, дык я нават уяўляю, якой яна будзе праз два — тры гады. З касынкай на галаве, у сінім камбінезоне са шчаслівай задзірыстай усмешкай на твары. Такой вось хачу бачыць яе на камбайне, на калгаснай ферме, ля такарнага станка і нават на экране каляровага кінафільма. Дыктар скажа, што ў дзяўчыны залатыя рукі і сэрца...

— А ты, Іван, рамантык! Раней у цябе гэтага не заўважалася.

— Ніякі не рамантык, — адмахнуўся ён, — гэта само жыццё.

* * *

Вяртаюся з камандзіроўкі. Усю дарогу думаю пра Івана. Цяпер мне зразумела, якія высакародныя пачуцці, прыгожая душа хаваліся за вонкавай несур'ёзнасцю гэтага чалавека. Адмовіўся ад аспірантуры, але гэта не штукарства. Як жа мог ён пакінуць на паўдарозе чалавека, за жыццё якога змагаўся, якога ратаваў ад слепаты не фізічнай, а куды страшнейшай, — рэлігійнай! Цяпер ён бачыць сэнс жыцця ў тым, каб даць чалавеку крылы для палёту.

Калі мне давядзецца ўгледзець дзяўчыну са шчаслівым натхнёным тварам, пра якую скажуць, што ў яе залатыя рукі і сэрца, я міжвольна ўспомню Івана, таго, хто выхаваў такога чалавека, вывеў на правільны шлях.

М. ЦІМОШАК.

АБЫ ЛЯГЧЭЙ ДЫ ХУТЧЭЙ

Калі гаварыць аб прапагандзе беларускай музыкі, дык радыё займае тут адно са значных месц. Усё лепшае, створанае беларускімі кампазітарамі, гучыць у эфіры.

За мінулыя два гады фанатэка радыё папоўнілася новымі і раней напісанымі творамі. Сярод іх — Трэцяя сімфонія Я. Цікоцкага і Другая — А. Багатырова, Першая—Ул. Чараднічэнкі і Шостая—Р. Пукста, сімфанічная сюіта «Песні міру» Ул. Алоўнікава і кантата «Ленін» Г. Кузняцова, сімфанічныя паэмы — «Вечна жывыя» Г. Вагнера і «Радасны шлях» Д. Камінскага.

Многа новых праграм запісалі нашы выдатныя калектывы — Акадэмічная дзяржаўная харавая капэла і Народны ансамбль песні і танца. На жаль, радзей запісваецца аркестр народных інструментаў.

Вялікім здабыткам для радыё з'явіліся оперы, якія не ідуць на сцэне — «У пушчах Палесся» Багатырова і «Машэка» Пукста. Спіс новых запісаў можна намнога павялічыць імёнамі маладых выканаўцаў опернага тэатра, філармоніі, кансерваторыі, музычнага вучылішча і г. д. Рамансы, песні, хоры беларускіх кампазітараў часта гучаць у выкананні салістаў і хору Беларускага радыё, у запісу шматлікіх самадзейных калектываў. Такім чынам, радыёслухач мае магчымасць шырока знаёміцца з беларускай музыкай. Тое, што многія творы беларускіх кампазітараў знайшлі дарогу да слухача, відаць са шматлікіх пісьмаў слухачоў. Радуюць іх цёплыя водгукі і заяўкі, якія паступаюць на выкананне твораў Туранкова, Пукста, Алоўнікава і іншых кампазітараў, радуе жаданне пазнаёміцца глыбей з гісторыяй развіцця беларускай музычнай культуры. Таму шырокую папулярнасць заваяваў цыкл перадач «Вечары беларускай музыкі», у якіх не толькі расказваецца пра стварэнне нацыянальнай культуры, але гучыць народная і прафесіянальная беларуская музыка.

Усё гэта ў пераважнай большасці падаецца ў механічным запісу. Слухачы звычайна не адчуваюць яго «механічнасць», бо тэхніка і выканаўчае майстэрства ўвогуле такія высокія, што да слухача даходзіць бы то «жывая» музыка, бы то «жывы» голас.

Тым не менш не можна яшчэ сказаць, што ўсе нашы запісы высокай якасці і запісваецца ўсё, што мае цікавасць. Рэпертуарная камісія музычнай радыёрэдакцыі яшчэ даволі часта адхіляе некаторыя запісы за нізкую якасць выканання. Але калі гэта здараецца з капэлай, або з Народным ансамблем, дык пытанні вырашаюцца без творчых кампрамісаў. Гэтыя калектывы і іх кіраўнікі, валодаючы высокім майстэрствам выканання, заўсёды імкнуцца павысіць яго. таму ахвотна згаджаюцца на перазапіс.

Горш. калі гэта здараецца з сімфанічным аркестрам Белдзяржфілармоніі. У такіх выпадках кіраўніцтва аркестра абвінавачвае ўсіх, акрамя сябе. Праўда, што рэспубліканскае радыё яшчэ не мае гукарэжысёра — тонкага майстра сваёй справы, які б свабодна валодаў партытурай, карыстаўся ёю і мог абгрунтаваць свае патрабаванні. Пытанне аб выхаванні гукарэжысёра высокай кваліфікацыі зараз вырашаецца. Але на радыё ёсць вопытныя гукарэжысёры — В. Уладзіміраў, Б. Шангін, Я. Зайчык які зрабілі вельмі многа. Можна назваць нямала высакаякасных запісаў, праведзеных імі з тым жа сімфанічным аркестрам. Але больш трэба гаварыць пра тое, як ставіцца да запісу сімфанічны аркестр філармоніі.

Наша грамадскасць ужо не раз дакарала гэты аркестр за тое, што творы беларускіх кампазітараў гучаць у канцэртах філармоніі рэдка : не ўсе лепшыя, і рыхтуюцца гэтыя творы дрэнна, часам з адной-дзвюх рэпетыцый. Можна прыгадаць, як неахайна прагучала сімфанічная паэма «Вечна жывыя» Г. Вагнера, на якім нізкім узроўні былі выкананы ўрыўкі з «Сюіты-фантазіі» М. Аладава на яго юбілейным вечары.

Такія прыклады можна памножыць. Высветлілася і прычына такой неахайнасці. У галоўнага дырыжора аркестра В. Дуброўскага мала часу для працы над праграмамі. Ён амаль увесь сезон на гастрольных паездках. Акрамя таго, кіраўніцтва філармоніі ставіцца да запісу беларускай музыкі для радыё, як да крыніцы, з якой можна чэрпаць сродкі для выканання свайго фінансавага плана. І менш за ўсё яно турбуецца аб якасці запісу, які патрабуе папярэдняй затраты часу на рэпетыцыі. Таму часта дырэкцыя філармоніі пытаецца па тэлефоне: «Што яшчэ мы можам вам запісаць, але не пазней чым заўтра—паслязаўтра?» і любую праграму аркестр хоча запісаць за адзін раз. Пасля запісу В. Дуброўскі звычайна мала цікавіцца вынікамі, бо ў яго зноў такі не хапае для гэтага часу.

І такая паспешлівасць стала сістэмай. Яна перашкаджае займацца неабходнай, сапраўды прафесіянальнай апрацоўкай твораў і іх высакаякасным запісам, бо аркестр прыходзіць на запіс проста непадрыхтаваным. Так было, напрыклад, на запісу кантаты М. Аладава «Сціплы і просты» і яго «Сюіты-фантазіі», якія запісваліся ў пажарным парадку. І зноў толькі таму, што дырэкцыя філармоніі не дала аркестру неабходнага часу на рэпетыцыі. Запіс кантаты быў недабраякасны з прычыны дрэннай ігры аркестра. Гэтай жа думкі была і рэпертуарная камісія, у склад якой уваходзяць віднейшыя кампазітары і музыказнаўцы. Тым не менш дырэкцыя філармоніі адхіліла ўсялякія прэтэнзіі, абвінаваціўшы ва ўсім кампазітара і хор радыё. З запісам «Сюіты-фантазіі» паўтарылася ўсё, з той толькі розніцай, што рэпертуарная камісія прымусіла такі дырыжора і аркестр перапісаць бракаваныя месцы (а іх было многа). І на гэты раз цяжка было даказаць В. Дуброўскаму, што ў радзе месц аркестр гучыць фальшыва і эмацыянальна невыразна.

Час пагаварыць пра тое, што наш адзіны ў рэспубліцы сімфанічны аркестр не імкнецца да авалодання высокім выканаўчым майстэрствам. Пры ўсім яго вялікім практычным вопыце ён не ўмее выконваць твораў Гайдна, Моцарта, Бетховена (прыгадаем выкананне Дзявятай сімфоніі). У праграмах не гучаць сімфоніі Шуберта, Шумана, Мендэльсона і мноства іншых твораў, якія з'яўляюцца лепшай школай прафесіяналізму, пасля працы над якімі аркестр можа цікава выконваць любыя творы савецкіх кампазітараў. Толькі на класіцы можна распрацаваць дасканалы лад і ансамбль. Але гэтаму вельмі перашкаджае пагоня за вонкавым эфектам, за ўяўным монументалізмам. Магчыма, кіраўніцтву філармоніі варта паставіць пытанне аб празмернай перагрузцы аркестра і ўпарадкаваць планіроўку праграм. Тады і беларуская музыка зойме сваё належнае месца.

Калі ж казаць пра запіс беларускай, ды і не толькі беларускай музыкі для радыё, дык кіраўніцтва філармоніі павінна рэзка змяніць свае адносіны да гэтай вельмі важнай справы. Запіс можна праводзіць толькі ў тым выпадку, калі аркестр добра адрэпеціраваў твор, выканаў усе ўказанні аўтара.

Усе іншыя калектывы так і робяць, а сімфанічны аркестр сам для сябе зрабіў выключэнне. Таму запісы ў яго выкананні гучаць іншы раз не на высокім узроўні.

В. СІЗКО,
мастацкі кіраўнік музычнага вяшчання Беларускага радыё.

ЦЯПЛО СЭРЦА

Прывітанне юбіляру

Праўленне Саюза пісьменнікаў БССР паслала А. Астрэйку прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Анатоль Пятровіч!

Мы, твае сябры і паплечнікі па літаратурнай працы, горача вітаем, ад усяе душы віншуем цябе, аднаго з таленавітых нашых паэтаў, з 50-годдзем з дня твайго нараджэння.

З юнацкіх год праз усё жыццё спадарожнічае табе роднае паэтычнае слова. Яно зрабілася тваёй песняй і зброяй. У векапомныя дні Вялікай Айчыннай вайны ты ўсе свае сілы паэта аддаваў свяшчэннай справе — барацьбе за свабоду і незалежнасць нашай маці-Радзімы. Цябе двойчы з радасцю сустракалі на гераічнай беларускай зямлі народныя мсціўцы як свайго партызанскага паэта. Твае сатырычныя вершы трапна білі па ворагах, натхнялі партызан на подзвігі.

У пасляваенныя гады зрабіліся далёка вядомымі твае задушэўныя вершы і песні. Яны дапамагаюць нашым сучаснікам прыгожа жыць і працаваць.

Жадаем табе, дарагі Анатоль Пятровіч, добрага здароўя, натхнёнай радаснай працы, новых песень і кніг!»

Анатоль Астрэйка прыйшоў у паэзію ў канцы 20-х гадоў.

Даваенныя вершы яго, сабраныя ў зборніку «Слава жыццю» (1940), — светлыя і жыццярадасныя. Паэт услаўляе веліч і сілу савецкага народа, гераізм воінаў Савецкай Арміі, радасць стваральнай працы і «нашай зямлі маладосць».

Многа было ў паэта на першым часе вершаў рытарычных, а іншы раз і пераймальных, як, скажам, «Праводзіны на граніцу». Далёкай ад дасканаласці была паэма «Героі Хасана» — пра мужнасць савецкіх воінаў у барацьбе з японскімі самураямі. Паасобныя добрыя строфы і трапныя паэтычныя дэталі не маглі выратаваць у цэлым недасканалую ў мастацкіх адносінах першую спробу паэта ў буйным жанры.

У апошнія перадваенныя гады ў А. Астрэйкі з'яўляюцца моцныя. па-мастацку дасканалыя творы, напісаныя рукой майстра. Рыторыка саступіла месца задушэўнай размове з чалавекам, размове. якая вядзецца проста і стрымана.

У лепшых перадваенных вершах А. Астрэйкі выявіліся вострае адчуванне сучаснасці, веданне жыцця і патрэб народа, майстэрства творча асэнсоўваць народна-паэтычную вобразнасць. Вершы цыкла «Уз'яднанне» (1939), «Дуб», «Камень» са зборніка «Слава жыццю» (1940) сведчылі, што ў беларускую літаратуру прыйшоў самабытны талент.

Шчыра, без усякай прэтэнцыёзнасці, паэт сказаў пра сябе: «Свайго сэрца цяпло я людзям панясу». Яркі доказ таго, што гэтыя словы не засталіся дэкларацыяй — створаныя паэтам у гады вялікага і грознага змагання народаў Савецкага Саюза з нямецка-фашысцкімі захопнікамі кнігі вершаў «Слуцкі пояс» (1943) і «Крамлёўскія зоры» (1945).

Астрэйка быў непасрэдным удзельнікам барацьбы з ворагам, сам бачыў і перажыў усё, пра што пісаў.

Гора народа пякуча паліць паэтава сэрца.

Ад гора горкага
Я цёмным стаў.
Ну, чым я памагу малой
дзяўчынцы?
Я ж сам таксама круглы сірата.
Брыду далей ад смерці
па гасцінцы...

Яго вершы, насычаныя дзейснымі заклікамі да барацьбы, побач з палымянымі творамі Я. Купалы і Я. Коласа, К. Крапівы і А. Куляшова, П. Броўкі і М. Танка, П. Панчанкі і іншых, друкаваліся ў дні вайны ў «Партызанскай дубінцы», агітплакаце «Раздавім фашысцкую гадзіну» і ў газетах, якія выдаваліся ў партызанскіх атрадах.

У вершах А. Астрэйкі ваеннага часу адлюстраваны тыповыя рысы характару беларускага народа, мужнасць і гераізм савецкіх людзей. Ён ганарыўся, што «ніхто сумленны з беларусаў не быў ні здраднікам, ні трусам».

Суровыя будні партызанскага жыцця паказаны паэтам у такіх вершах, як «У добры час», «Зорны шлях», «Мой запавет», «Мой будан», «Наш двор», «Лясныя агні» і інш. Паэт знаходзіць дакладныя, пераканальныя словы, якія кранаюць шчырасцю і непасрэднасцю: «І роўна дзелім між сабой мы і час змагання і спачын. Патронаў жоўтыя абоймы і партызанскія харчы».

На вайне не зачарствелі душы людзей, хоць і ходзіць прымаўка, нібы «сэрцы камяніць вайна». «То ўсё хлусня, то ўсё мана, — усклікае паэт, — бо час душу не ўкрыў жарствой...» Лірычны герой А. Астрэйкі ўмее любіць і цаніць хараство навакольнага свету.

Калі «адгрымелі бітвы і пажары, што траслі наш край, як гром», народу нашаму спатрэбіліся новыя, мірныя песні. «Каб зноў жыццё сваё ўпрыгожыць — за працу возьмемся хутчэй», — заклікае паэт у адным з вершаў. Гэтым бадзёрым матывам прасякнута кніга «Добры дзень» (1948), у якой паэтызуецца праца савецкіх людзей — кавалёў свайго шчасця.

Паэт знаходзіць свежыя, яркія паэтычныя вобразы: сталь кладзецца на кавадла «разморанай, пакорнай», а пад ударамі молата з яе «іскры пырскаюць, як пасмы зор» («У кузні»). Чалавеку працы прысвечаны вершы «На трасе», «Каспійка», «Незвычайны пешаход», «Бацька і сын» з раздзела «Стэпавы скарб», які змешчаны ў кнізе «Зямля мая» (1952), «Выезд у поле», «Янку Купалу», «Раніца на аўтазаводзе».

З твораў А. Астрэйкі апошняга часу звяртаюць на сябе ўвагу вершы «Няпраўда, што сэрца старэе», «Ландышы», «Старая казка», «Такое ж сонца і над Сожам», «Радзіме» (зборнік «Песня дружбы», 1956 г. і кніга выбранага «Бацька мой Нёман», 1961). Ад гэтых твораў вее радасцю жыцця, маладосцю, гарачай любоўю да Радзімы, народа.

Няпраўда, што сэрца старэе,
Што б'ецца не гэтак штогод,
Што з часам не так палымнее,
Што ў сталасці нашай цішэе
Надзеяў і думак палёт.
Са сталасцю болей жаданняў,
Высокіх акрэсленых мэт.
У поўдзень і сонцава ззянне
Спякотней, звычайна, як раннем,
І лашчыць, і цешыць, сусвет.

Астрэйка піша не толькі для дарослых. У яго ёсць добрыя, шчырыя творы і для дзяцей. Лепшы з іх — паэма «Прыгоды дзеда Міхеда», напісаная ў гады вайны.

Народна-песенны лад паэзіі А. Астрэйкі даў магчымасць кампазітарам пакласці многія яго вершы на музыку. Палкія, шчырыя песні «Нёман», «Песня пра Заслонава» і іншыя добра вядомы савецкім людзям. Творы Астрэйкі друкуюцца і за мяжой, у прыватнасці, яны перакладзены на кітайскую мову.

Перачытваючы створанае Астрэйкам, яскрава бачыш яго самабытнае паэтычнае аблічча. Размова паэта з чытачом поўная глыбокіх думак і перажыванняў.

Паэт не спыняецца на дасягнутым — «слова новае шукае аб светлай долі і жыцці...»

Пажадаем яму новых творчых поспехаў!

І. РАЛЬКО.

Анатоль АСТРЭЙКА

А. Астрэйка нядаўна вярнуўся з творчай камандзіроўкі на Урал. Назіранні над жыццём і працай шукальнікаў уральскіх скарбаў і шахцёраў, каменячосаў і сталявараў леглі ў аснову вялікага паэтычнага цыклу, два вершы з якога мы друкуем сёння.

НАШ ПАБРАЦІМ

Я многа вестак ведаў аб Свярдлоўску.
Здзівіў мяне, на яве ўразіў ён.
І вось сягоння шчыры і сяброўскі
Яму ад Мінска я прывёз паклон.

Прасторныя і вуліцы і плошчы,
Бульвары ў зелені, і кветкі клумб...
Стаіць над горадам вясёлы пошчак,
І не злічыць вакол заводскіх труб.

Ён дыша, ён пяе, ён славіць працу,
І славім мы яго здабыткі ўсе.
Свярдлоўскам нельга нам не захапляцца —
Увесь ва ўральскай дзікай ён красе.

Твае, Урал, каменні-самацветы
Гараць на вежах вечнага Крамля.
Ты ў срэбра, золата, у сталь адзеты,
Табою ганарыцца ўся зямля.

У час вайны суровай і крывавай
Каваў ты зброю воінам сваім.
І мы фашызм перамаглі са славай
Тваёй бранёю, шквалам агнявым.

Залечвалі свае б мы доўга раны,
Сваю зямлю, што вораг здратаваў,
Каб не Урал, наш пабрацім адданы,
Руку нам дапамогі не падаў.

Наш родны Мінск расцвіў красой нябачанай,
Палеткі звоняць золатам пшаніц.
Табе, Свярдлоўск, табе, Урал, мы ўдзячны
За ўсю красу сваю, за ўсплёск зарніц.

За ўсе палацы нашы і заводы,
І за варштаты і за твой метал.
Прымі ж падзяку ад майго народа,
Стальны асілак, залаты Урал.

УРАЛЬСКІЯ ЗАКАТЫ

Вось гэта, браце, дык закаты
Між казачных уральскіх скал!
Бяры каўшы, бяры лапаты
І з воблакаў зграбай метал!..

За дзень, нібы ў мартэннай печы,
Расплавіла іх сонца так,
Што, млявыя, яны пад вечар
Гатовы пацячы ў латак.

Спяшайся, покуль не астылі
Яны ў нябеснай вышыні,
Пакуль вятры не патушылі
Хмурынак дзіўныя агні.

Прыходзіць ноч. Выходзяць зоры
На неба сінія лугі,
Каб зноў уральскія пасторы
Прыбраць у колер дарагі.

У ДАДАТАК ДА АФІЦЫЙНАГА ВІНШАВАННЯ

Было гэта ў кастрычніку 1948 года. Якраз тады пасля надрукавання ў «Полымі» маіх баек я атрымаў выклік на нараду маладых пісьменнікаў у Мінск.

Стаю я на ганку Дома партыйнай асветы (цяпер там філармонія), дзе тады праходзіла нарада. Раптам чую:

— Ну, здароў, байкароб! — нехта пляснуў мяне па плячы, — будзем знаёміцца — Астрэйка...

Я падняў вочы. Ля мяне стаяў чалавек прыблізна майго росту і ўзросту.

— А мы з вамі і раней сустракаліся! — сказаў я яму.

— Дзе? Калі? — здзівіўся Астрэйка.

Я ў той жа момант працытаваў:

І сполах цела пранізаў.
Мільгнуўся твар ёй незнаёмы.
Ды раптам выпала сляза:
Звязда свяцілася над шлёмам.

— Так! — задуменна сказаў Астрэйка. — Мой верш «Маці». 1939 год...

Я даўно пазнаёміўся з вершамі паэта. І каб успомніў, калі прачытаў яго першы радок, то гэта і была б дата першай сустрэчы.

Мне часта даводзілася разам з Астрэйкам выступаць перад чытачамі. Я захапляюся ягонай лірыкай. Але хачу і папракнуць паэта, не зважаючы на ягоныя пяцьдзесят год: ён сябе не лічыць гумарыстам і тым самым, можна сказаць, паклёпнічае сам на сябе. Гумару ж у яго столькі, што хапіла б на дзесяць іншых з тых, што лічаць сябе гумарыстамі ад валасоў да пят. Адзін «Дзед Міхед» ужо сведчыць аб гэтым. Я летась ездзіў у Запаляр'е, сёлета быў у Забайкаллі. І ўсюды я заўсёды ў дапаўненне да сваіх вершаў чытаў урыўкі з «Прыгод дзеда Міхеда». І здорава атрымоўвалася.

Вытокі астрэйкавага гумару — у жыцці. У час вайны яму сэрца падказала быць там, дзе яму і належала быць, — у народзе. Астрэйка чуў, разумеў партызанскі фальклор і ўзнімаў яго на паэтычную вышыню, творча пераасэнсоўваючы. Не выпадкова ж ён быў пры нараджэнні нашага сатырычнага часопіса «Вожык», які ў грозны для нашай краіны час называўся «Раздавім фашысцкую гадзіну».

Я хачу закончыць сваё прывітальнае слова ў дадатак да віншавання такімі радкамі

Паўвека—не жарты,
Але й не скандал.
З гадамі не варта лічыцца,
Калі яшчэ ёсць
І ў сэрцы запал
І порах
У парахаўніцы.

А ў сэрцы тваім,
Аднагодак ты наш,
Запалу заўсёды багата.
Граміў жа
Няўрымслівы твой карандаш
Фашыстаў
Спрытней аўтамата.

Цябе — партызана —
Услаўляюць лясы,
І дзякуюць пушчы паэту,
За тое,
Што ты
Зрыфмаваў «паясы»,
Стварыў
Баявога «Міхеда».

Табе шле падзяку
І Нёман стары
За нёманскі гімн
Урачысты.
Ты к сэрцу паўвека,
Браток, не бяры,
Пішы,
Палымней,
Не здавайся — гары
Яшчэ так
Гадкоў
Каля трыста!

Уладзімір КОРБАН.

СУСТРЭЧА З ЧЫТАЧАМІ

Напярэдадні юбілею Анатоля Астрэйкі маладыя будаўнікі трэста № 4 запрасілі паэта ў госці. Сустрэча адбылася ў рабочым інтэр'еры.

Работнік масавай бібліятэкі Кастрычніцкага раёна сталіцы Алена Вялькевіч расказала пра творчы шлях паэта.

Муляр Тамара Абраменка, слесар Ігар Кісялёў і іншыя чытачы, віншуючы паэта, гаварылі пра папулярнасць яго вершаў сярод рабочых.

Анатоль Астрэйка расказаў пра свае творчыя планы, падзяліўся ўражаннямі ад нядаўняй паездкі на Урал, прачытаў новыя вершы.

Многія рабочыя ў час сустрэчы набылі кнігі паэта і атрымалі яго аўтограф.

ІСПАНСКІ ТАНЕЦ. Выконвае салістка балета беларускай эстрады Лідзія Кузняцова.

РАДАСНАЯ ПРЭЛЮДЫЯ І СУМНЫ ФІНАЛ

НАРОДНЫЯ тэатры многа ставяць лірычных п'ес, бытавых драм і камедый з класічнай спадчыны і сучасных аўтараў. А паспрабуйце знайсці ў рэспубліцы калектыў аматараў, які працаваў бы над музычна-драматычным рэпертуарам, над пастаноўкай опер, аперэт або спектакляў, багата насычаных музыкай, песнямі і танцамі. Такога калектыву ў нас, на жаль, пакуль няма.

Сказаць, што мы збяднелі на таленавітых вакалістаў, музыкантаў і танцораў, нельга, таму што літаральна на кожным аглядзе мастацкай самадзейнасці заўсёды выступае мноства выдатных выканаўцаў з народа ва ўсіх відах і жанрах мастацтва. Аднак факт застаецца фактам: адкрыць у Беларусі хоць бы некалькі народных музычна - драматычных тэатраў да гэтага часу не ўдалося. А між іншым, рэальныя падставы для іх стварэння былі і цяпер яшчэ ёсць.

Можна прыгадаць, з якім поспехам прайшла на Дэкадзе самадзейнага мастацтва, прысвечанай 40-годдзю Беларускай ССР, лірыка-камічная опера Гулак-Артамоўскага «Запарожац за Дунаем» у пастаноўцы артыстаў-аматараў Слуцкага гарадскога Дома культуры. Гэта было сапраўдным сюрпрызам і вялікай нечаканасцю для мінчан: яны ўпершыню цалкам пачулі оперны спектакль у выкананні не прафесіяналаў, а ўдзельнікаў самадзейнасці. У ім было занята 120 чалавек — салісты, хор, малы сімфанічны аркестр і танцоры. Самадзейныя артысты, дзякуючы творчым намаганням былога мастацкага кіраўніка Дома культуры Ул. Жлукценкі, ігралі і пелі ў спектаклі проста, стрымана і шчыра.

Вядома, не ўсе выканаўцы роляў валодалі прыгожымі, роўнымі па гучанню галасамі і свабодна трымаліся на сцэне, не зусім задавальняў і падбор музыкантаў у аркестры. Але гледачам спектакль спадабаўся. Ды інакш і не магло быць, бо ў рэспубліцы гэта была першая спроба пастаноўкі опернага твора на самадзейнай сцэне. Думалася, што аматарскія калектывы Слуцкага Дома культуры прадоўжаць добрае пачынанне і парадуюць у будучым больш дасканалымі з мастацкага боку музычнымі спектаклямі. А ці так атрымалася на самай справе?..

Ад самадзейнай трупы, якая ўдзельнічала ў паказе ўкраінскай оперы, засталіся лічаныя адзінкі. Пры Доме культуры раней існаваў тэатральны калектыў, якому прысвоілі ў канцы мінулага года званне Народнага тэатра. Але Народны тэатр і той калектыў, які ў свой час ставіў «Запарожца за Дунаем», — вельмі далёкія «сваякі», амаль не звязаныя паміж сабой. Опера была пастаўлена без непасрэднага ўдзелу ў ёй Народнага тэатра.

І толькі ў мінулым годзе Народны тэатр узяў ініцыятыву ў свае рукі і ажыццявіў пастаноўку п'есы І. Козела «Папараць-кветка», пабудаванай на беларускім фальклорным матэрыяле і вельмі блізкай да музычнага спектакля (рэжысёр К. Лужанская). Гэта дазволіла прыцягнуць да ўдзелу ў новай пастаноўцы хор, аркестр і танцавальную групу. Сфера дзеяння Народнага тэатра значна пашырылася. Яго работу па вартасці ацаніла раённая і сталічная грамадскасць.

Усе разлічвалі на тое, што музычна-драматычны жанр прыжывецца ў Слуцку. Напэўна, так яно і было б, калі б не адбылася змена кіраўнікоў Дома культуры.

Справа ў тым, што былы хармайстар І. Лабанаў большую ўвагу пачаў аддаваць педагагічнай працы ў Слуцкай і Прускай музычных школах, а з харавой самадзейнасцю займаўся мала. Ул. Жлукценка, будучы мастацкім кіраўніком Дома культуры, таксама выкладаў у той жа Слуцкай школе. Гарвыканком вырашыў пазбавіцца ад сумяшчальнікаў, і хутка ўжо не было каму кіраваць самадзейнымі гурткамі.

Цяпер няма тут хармайстра, піяністкі, кіраўніка вакальнага гуртка. З жаночым харавым ансамблем у 14 чалавек (усё што засталося ад чатырохгалоснага хору!) праводзіць рэпетыцыі... кларнетыст В. Сотнікаў, а з салістамі — баяніст без музычнай адукацыі Л. Царык. Таму не дзіўна, што за апошні час адбыўся значны адсеў сярод удзельнікаў гарадской самадзейнасці.

Яшчэ ўтрымліваюць свой прэстыж і добрую рэпутацыю танцавальны калектыў і Народны тэатр. Яны працуюць з поўнай аддачай сіл, і вакол іх па-ранейшаму групуецца здольная моладзь. Вопытны рэжысёр К. Лужанская здолела сёлета паставіць з артыстамі-аматарамі даволі складаны спектакль «Твой светлы шлях» па п'есе А. Маўзона і днямі выпусціла новую прэм'еру «Блудны сын».

Нас толькі бянтэжыць тая акалічнасць, што калектыў Народнага тэатра, які ўдала пачаў свой шлях паказам музычна-драматычнага спектакля «Папараць-кветка» і тым самым нібы заявіў аб сваім творчым крэда, раптам здрадзіў першапачатковым мастацкім задумам і пайшоў па лініі найменшага супраціўлення. Бо пастаноўка даўно заігранай, дэтэктыўнай п'есы «Блудны сын» далёка не вызначае аблічча Слуцкага тэатра і не садзейнічае глыбокаму раскрыццю акцёрскіх індывідуальнасцей.

Рэжысёр К. Лужанская растлумачыла, што «Блуднага сына» іх калектыў рыхтаваў паралельна з п'есай А. Маўзона і рыхтаваў як «касавы» спектакль для выездаў з ім на вёскі і ў іншыя раёны вобласці. А гэта наогул, нам здаецца, няправільна. Па-першае, наўрад ці неабходна пастаноўка самадзейнасцю паралельных спектакляў, таму што яна толькі распыляе сілы артыстаў-аматараў і значна тармозіць іх работу над асноўным рэпертуарам. Пра гэта, у прыватнасці, ужо гаварыў у сваім артыкуле рэжысёр Пінскага тэатра І. Сакольскі, спасылаючыся на сваю ўласную практыку. І па-другое, задача любога народнага тэатра—несці ў масы высокамастацкія творы, заўсёды вучыць і выхоўваць сельскага гледача, а не падпарадкоўваць сваю дзейнасць «касавым» інтарэсам.

— Ці збіраецца ваш калектыў у далейшым зноў звярнуцца да музычна-драматычнага рэпертуару? — запыталіся мы ў К. Лужанскай.

— Я б ахвотна ўзялася ставіць музычную п'есу, нават якую-небудзь савецкую аперэту,—адказала рэжысёр.—Але з-за адсутнасці ў нас музыканта-спецыяліста пра гэта пакуль што няма чаго думаць.

Так, яна мае рацыю: Дому культуры тэрмінова патрэбен кваліфікаваны музыкант, які ўмее працаваць з аркестрам і хорам, неабходны таксама вопытны канцэртмайстар для заняткаў з вакалістамі, якіх у Слуцку можна знайсці вельмі многа.

Загадчык раённага аддзела культуры Ул. Пасько (дарэчы, адзін з вядучых выканаўцаў у оперы «Запарожац за Дунаем») неяк выказаў адну добрую думку:

— Калі б нам удалося сабраць і згуртаваць усе сілы вакальнай і музычнай самадзейнасці, якія ёсць у горадзе, мы напэўна здолелі б не адну оперу паставіць...

Што ж вам, тав. Пасько, перашкаджае ажыццявіць на справе сваю ідэю, дамагчыся масавага ўдзелу мясцовых талентаў у гарадской самадзейнасці? Чаму, скажам, не звярнуцца за дапамогаю да дырыжораў і артыстаў Беларускага тэатра оперы і балета? Няхай хто-небудзь з іх прыедзе ў раённы цэнтр і пазаймаецца з салістамі-аматарамі Л. Фядзяшынай, І. Галубцовым, М. Падлужнай, прарэпеціруе з мясцовым аркестрам.

Пра будучыню Слуцкага народнага тэатра ніхто сур'ёзна не задумваўся. У якім напрамку павінна развівацца яго творчая дзейнасць? Як нам здаецца, яму бліжэй за ўсё жанр сінтэтычнага спектакля, дзе слова, музыка і танец непарыўна звязаны паміж сабою і арганічна ўваходзяць у драматургічную тканіну твора. Гэты жанр дазваляе ўцягнуць у працу шырокі круг аматараў. Магчыма, час ад часу калектыву варта звяртацца да драматычных п'ес, але галоўнае месца ў яго рэпертуары павінны заняць сінтэтычныя спектаклі. Стварыць народны музычна-драматычны тэатр ёсць магчымасць не толькі ў Слуцку, але і ў Рэчыцы, Барысаве.

Традыцыі нашага музычна-сцэнічнага мастацтва бяруць свой пачатак яшчэ з часоў дзейнасці тэатральнай трупы Ігната Буйніцкага і Вандроўнага тэатра Ул. Галубка. Дастаткова сказаць, што гэтыя вядомыя дзеячы беларускай культуры, ствараючы свае калектывы таксама са звычайных аматараў, пры падборы артыстаў арыентаваліся галоўным чынам на тых, хто не толькі валодаў драматычным талентам, але і ўмеў добра спяваць і танцаваць. Чаму б і нашым некаторым народным тэатрам у рэспубліцы не паследаваць гэтаму прыкладу ў камплектаванні творчых труп рознабакова таленавітымі людзьмі, якія любяць мастацкае слова і музыку? Тады жанр нацыянальнага сінтэтычнага спектакля зойме належнае месца на самадзейнай сцэне.

Г. ЗАГАРОДНІ,
спецыяльны карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва».

Наступным у абмеркаванні праблем развіцця народных тэатраў рэспублікі выступіць у газеце дырэктар Тэатра юнага гледача Ул. СТЭЛЬМАХ.

ПАЕЗДКА З ТЭАТРАМ

ПРЭМ'ЕРА Ў КАЛГАСЕ

ЧАС ЛЕТНІХ гастролей у тэатры... Час новых сустрэч з гледачом, перад якім іншы раз калектыў выступае ўпершыню. Вядома, што кожная такая паездка хвалюе і непакоіць тэатр. А як на новым месцы пройдуць гастролі, як сустрэне глядач спектаклі, у якія ўкладзена столькі працы, пошукаў, гарэння душы.

І вельмі прыемна, што калектыў Брэсцкага драматычнага тэатра імя Ленінскага камсамола Беларусі паставіўся да выступленняў перад сельскім гледачом надзвычай сур'ёзна. У гастрольную паездку выехала ўся трупа тэатра. Тут і старэйшая актрыса тэатра, заслужаная артыстка рэспублікі А. Асторына, і заслужаныя артысты БССР Т. Заранок, М. Абрамаў, С. Юркевіч, А. Логінаў і моладзь — М. Сакалова, А. Маліноўскі...

За акном аўтобуса — неабсяжныя палі спелага жыта, важкія каласы якога схіліліся долу, нібы гаворачы—вось якія мы важкія, бяры нас, чалавек, спажывай на здароўе. Нейкі час — і ў адчыненыя вокны аўтобуса далятае салодкі водар грэчкі. Усё поле яе — ад краю і да краю — у бела-ружовай кіпені. А далей ужо стаяць маленькія снапкі выцерабленага ільну. Цвіце жоўтымі кветкамі лубін, весела дапушыцца, усміхаючыся сонцу, каралева палёў — кукуруза.

Побач са мной сядзіць Аляксандра Паўлаўна Асторына. Не адрываючыся, гляджу яна ў акно. Твар актрысы, шасцідзесяцігоддзе і саракагоддзе творчай дзейнасці якой не так даўно адзначала грамадскасць Брэста, неяк цяплее і святлее. Здаецца, менш становіцца на ім зморшчынак — слядоў нястомнай працы на сцэне многіх тэатраў нашай краіны.

— Вам не цяжка ехаць у такое нялёгкае падарожжа, па калдобістых дарогах? — пытаюся я ў Аляксандры Паўлаўны.

Чакаю адказу і ўжо хвалююся, ці не пакрыўдзіла яе сваім пытаннем. Нарэшце, яна загаварыла.

— Адно толькі, каб бачыць усё гэтае хараство, хочацца ездзіць і ездзіць. А мы ж, савецкія акцёры, нясём у калгасную вёску «душы цудоўныя парывы», нясём веды, культуру, мастацтва. Вы прыгледзьцеся, як уважліва будзе слухаць нас сельскі глядач, з якой цікавасцю будзе сачыць ён за падзеямі на сцэне. Вялікая радасць для калгасніка — прыезд у вёску сапраўднага прафесіянальнага тэатра... — Падумаўшы, яна дадае: — І забываеш і на свае гады, і на хваробы...

БРЭСЦКІ тэатр толькі нядаўна прыехаў з гастролей у Львове. У гэтым вялікім украінскім горадзе беларускія акцёры заслужылі любоў і павагу. Адначасова з выступленнямі перад львоўскім гледачом яны рыхтаваліся да гастролей па раёнах вобласці. Калектыў тэатра абавязаўся ў гонар XXII з'езда партыі паказаць у раённых цэнтрах і калгасах да 90 спектакляў. Вырашылі стварыць тры брыгады, маючы на ўвазе пасылаць іх у далёкія раёны вобласці. Адна група акцёраў са спектаклем «Кухарка» пабывала ўжо ў Давыд-Гарадку, Століне, будзе абслугоўваць Лунінецкі, Драгічынскі, Камянецкі раёны. Другая брыгада выехала са спектаклем «Заводскія хлопцы». Яе зона дзеяння — Ганцавіцкі, Ляхавіцкі, Гарадзішчанскі, Баранавіцкі, Івацэвіцкі і Бярозаўскі раёны.

На ўзгорку на ўскраіне вёскі пачалі майстраваць сцэну. Тут жа адразу з'явіліся і першыя гледачы.

Вельмі хацелася калектыву падрыхтаваць новы спектакль спецыяльна для сельскага гледача. Выбралі п'есу ўкраінскага драматурга А. Каламійца «Фараоны». Паставіць яе было нялёгка — не хапала акцёраў. Былі мабілізаваны ўсе «ўнутраныя рэзервы», узялі людзей нават з дапаможных цэхаў. Магчыма, гэта крыху і адбілася на ансамблевасці спектакля. Але ж такая мера была прадыктавана добрым жаданнем — паказаць прэм'еру ў калгасе. Гэты спектакль убачаць гледачы Лагішынскага, Пінскага, Іванаўскага, Пружанскага і Ружанскага раёнаў.

Ёсць у Лагішынскім раёне калгас «Расія». Тут і вырашылі паставіць першы спектакль. Мясцінку выбралі цудоўную — невялікі ўзгорак на ўскрайку вёскі Краглевічы.

Спектакль павінны былі пачаць у дзесяць гадзін вечара. Затрымаліся на якую паўгадзіну: трэба ж было пачакаць, пакуль управяцца даяркі на фермах, пакуль і з іншых брыгад прыедуць у Краглевічы. І вось машына за машынай пад'язджаюць калгаснікі з Целяхан, з Глінішч... Многія прыехалі на матацыклах, веласіпедах. Ажыла, загаманіла ціхая вёска Краглевічы.

Знайшлося некалькі хлапчукоў, якія па сваёй ініцыятыве зрабілі спробу падлічыць, колькі ж калгаснікаў прыйшло паглядзець спектакль «Фараоны». Каля тысячы! Не кожны раз тэатр збірае такую шматлікую аўдыторыю, а галоўнае, такую ўдзячную, спагадлівую.

Прыйшлі паглядзець спектакль і старыя і малыя. Пайшла з хаты калгасніца Аўдоцця Крыўко, а за ёю і 89-гадовая маці. І ёй жа, старой, хочацца паглядзець, якія артысты ў калгас прыехалі. Яна ж ніколі не бачыла сапраўднага тэатра. Ну а дзеці, яны заўсёды і ўсюды першымі паспеюць. Яшчэ толькі прыехала машына і толькі-толькі пачалі рабіць сцэну, а яны ўжо тут як тут. Адразу сталі займаць найбольш выгадныя «пазіцыі». Вунь, бачыце, на якую «галёрку» залезлі пяцігадовы Міша Шаўчук і трэцякласнік Юлій Гаўрусевіч.

П'ЕСА «ФАРАОНЫ» расказвае аб жыцці калгаснай вёскі. У ёй многа добрага гумару, на які так чуйна адгукаецца глядач. Драматург А. Каламіец трапна высмейвае тых кіраўнікоў калгаса, якія нячула ставяцца да людзей, іх надзённых патрэб, за агульнымі поспехамі не бачаць недахопаў і ўрэшце толькі тармозяць развіццё арцельнай гаспадаркі. Замест таго, каб, скажам, сур'ёзна заняцца пытаннямі механізацыі працаёмкіх працэсаў на фермах, дабівацца бездакорнай работы калгаснай тэхнікі, такія гора-кіраўнікі п'янствуюць. Ад той гарэлкі і ў сям'і няма ладу-складу, і справы калгасныя занядбаны. І вось калгасны «генералітэт» у асобе Міколы Тарана (арт. С. Юркевіч), брыгадзіра Анісіма (арт. М. Абрамаў), загадчыка птушкафермы Аверкі (арт. А. Логінаў), бухгалтара Арыстарха (арт. А. Вятошкін), падвыпіўшы так, што ледзь ногі трымаюць, мараць пра той час, калі «бабы ўсю тэхніку калгасную заменяць. Гэта будзе жыццё: ні табе амартызацыі, ні капітальнага рамонту. Вось што значыць бабы», — філасофствуе Мікола.

З гэтымі думкамі Таран засынае. І сніцца небараку страшэнны сон. Нібыта прыехаў у калгас карэспандэнт, дазнаўся пра ўсё, што робіцца тут. Камандаванне калгасам перайшло ў рукі баб. Яны цяпер — уся ўлада. Насталі чорныя дні для мужчын. Бедалага Мікола Таран да таго запарыўся, што ледзь паспявае ўправіцца з хатнімі справамі. Яго жонка Адарка (арт. Т. Заранок) наказала, каб на снеданне зварыў кулеш, на абед боршч і кашу, каб накарміў куранят, гусей і качак, падаіў карову, дагледзеў дзяцей, ды яшчэ шмат чаго іншага загадала зрабіць баба. І пальцаў не хапае пералічыць усе наказы. Паспрабуй тут, управўся, ды яшчэ ў калгас на працу схадзі абавязкова.

Глядач шчыра смяецца з навапечаных гаспадынь. Сапраўды шмат камічнага, вясёлага і дасціпнага ў тым, як Мікола—Юркевіч пячэ хлеб і пірагі, як даглядае птушку. І артыст умела ўсё гэта даносіць да гледача.

— Вось калі трапіў у нерат, ні ўзад ні ўперад, — гаворыць смеючыся калгасніца Марыя Мілеўская.

— Ой жа ж добра, цяпер усе мужчыны пераканаюцца, як гэта лёгка бабам завіхацца ў хаце і яшчэ на полі працаваць.

Што датычыць пастуха калгаса «Расія» Міколы Халадовіча, дык ён ва ўсім спачуваў дзяру Анісіму на сцэне. І нават быў такі момант, калі Мікола на ўвесь голас сказаў: «А які ж ты недарэка, Анісім. Хіба ж так ходзяць ля каровак!». Хто-хто, а Халадовіч добра ведае, як трэба даглядаць жывёлу, каб яна і наядалася добра і малака больш давала. Унь цяпер у іх калгасе як павысіліся надоі малака. А ўсё яго, Міколы, стараннe, яго клопаты.

Тым часам дзеянне разгортваецца далей. Колькі шчырага спачування ў гледача выклікаў Аверка, ролю якога так хараша выконваў артыст А. Логінаў. Нельга прамінуць і свінара Арыстарха, і калгасніка Карнея. Артысты Ул. Андрэеў і А. Вятошкін знайшлі сваім героям патрэбныя фарбы для выяўлення іх характараў.

Ну, а жанчыны, што робяць яны ў калгасе, чым заняты, якія ў іх клопаты? Адарка (жонка Міколы), Ульяна (жонка Анісіма), Ганна адразу сарыентаваліся і ва ўсім сталі пераймаць вопыт мужчын. Яны пачалі піць гарэлку, а справы калгаса занядбалі. І тут трэба сказаць шчырае слова захаплення пра выканаўцаў дзвюх ролей — старшыні калгаса — А. Асторынай і Адаркі — Т. Заранок. Невялікая роля ў п'есе старшыні калгаса. Яна эпізадычная. І трэба валодаць вялікім талентам, каб так запамінальна правесці пасяджэнне праўлення, на якім сумленныя працаўнікі выкрываюць калгасных абібокаў. Асторына гаворыць толькі адну рэпліку: «Адхіляемся ад пастаўленага пытання». Але якая багатая палітра фарбаў у артысткі, як па-рознаму гучаць гэтыя словы адпетага бюракрата.

На зялёнай галёрцы...

Перамагаюць шчырыя працавітыя рукі, перамагаюць тыя, хто сумленна працуе, хто па-сапраўднаму дбае пра дабрабыт калгаснікаў, пра арцельную гаспадарку. Такі фінал спектакля.

ЗНОЎ ШУМНА ў «зале», зноў смех і жарты. Ужо дастаецца сваім антымеханізатарам, сваім абібокам. Задаволеныя пакідаюць калгаснікі спектакль. Маладая калгасніца, якая нядаўна скончыла сярэднюю школу, Ганна Шыла выказала пажаданне ўсіх:

— Часцей прыязджайце да нас, таварышы артысты! Да хуткай сустрэчы.

Спектакль «Фараоны» тэатр паказаў і ў Целяханах, і ў Лагішыне... А далей зноў на машыны, зноў новыя сустрэчы з сельскім гледачом.

Я. ДАНСКАЯ,
спец. карэспандэнт «Літаратуры і мастацтва».
Лагішынскі раён.

Брыгадзір Анісім (арт. М. Абрамаў) і яго сябра Мікола Таран (арт. С. Юркевіч).

Ім, відаць, спадабаўся спектакль.

Фота Р. МЕРСАНА.

НЕПАЎТОРНАЕ ЗНАЙСЦІ НЯЛЁГКА

У зборніку Хведара Жычкі «Стой на вахце, сэрца», першай паэтычнай кніжцы аўтара, сабраны вершы, якія ствараліся на працягу пятнаццаці год. Успаміны дзяцінства, замілаванне роднымі краявідамі, служба ў арміі і матроскія будні, працоўны гераізм нашага народа і любоў да Айчыны — усё гэта знайшло адлюстраванне ў творчасці маладога паэта, як бы складаючы паэтычную біяграфію аўтара і яго аднагодкаў. Мусіць, таму, што ў зборніку змешчаны творы, напісаныя за такі вялікі перыяд, у цэлым кніжка выглядае вельмі стракатай з мастацкага боку.

Ёсць тут творы, якія сведчаць аб пэўнай сталасці паэтычнай думкі аўтара, добрым валоданні формай. І побач, пад адной вокладкай, — слабыя, прыблізныя, часам проста бездапаможныя практыкаванні.

Для Хв. Жычкі характэрныя вершы-роздумы аб жыцці, аб маральнай годнасці чалавека. Паэт імкнецца да філасофскіх абагульненняў. Такі верш «Стой на вахце, сэрца», што даў назву зборніку, вершы «Дзвізы моладзі», «Спадчына», «Дзякуй», «Заўсёды ў дарозе». У вершы «Спадчына» паэт услаўляе мужны, вясёлы і вынаходлівы характар свайго народа — воіна і працаўніка, які «біў сусветныя рэкорды, а біць паклонаў не прывык». І ён ганарыцца, што атрымаў у спадчыну такі характар.

Ёсць у зборніку добрыя вершы-ўспаміны, у якіх аўтар расказвае пра недалёкую гісторыю свайго народа («Бялынічы», «Чарніцы»), напісаныя ў форме народных паданняў вершы-легенды («Сёстры», «Закаханы каваль»), ёсць неблагія вершы пра каханне. Тыя вершы, у якіх малады паэт ідзе ад канкрэтных жыццёвых назіранняў, знаходзіць яркую дэталь, — запамінаюцца, выклікаюць шчырыя пачуцці. Але іх, на жаль, небагата ў кніжцы.

Задужа многа ў зборніку вершаў, народжаных літаратурнымі крыніцамі. Колькі разоў ужо чыталі мы і пра камандзіра, што «першы комплекс фіззарадкі, як шынель круціць у скатку паказаў...»; і пра васемнаццацігадовую дзяўчыну — гераіню працы, якую навыперадкі здымаюць фотарэпарцёры; і пра сустрэчу з роднымі мясцінамі. Звяртаючыся зноў да гэтых тэм у вершах «Першаму камандзіру», «Герой працы», «Станцыя Палеск», «Сухар», паэт не здолеў сказаць нічога новага, свайго. Амаль не знойдзеш тут трапна ўгледжанай жыццёвай дэталі, яркага параўнання, свежага слова, якое б спыніла ўвагу, урэзалася ў памяць. Няўменне выкарыстоўваць у творчасці жыццёвы вопыт, канкрэтныя назіранні цягне за сабой не толькі беднасць выяўленчых сродкаў, але і тэматычную абстрагаванасць.

Часам паэт, не знаходзячы цікавага паэтычнага вырашэння тэмы, ідзе па лягчэйшаму шляху, збіваецца на дэкларацыю, асабліва там, дзе тэма нарадзілася не як вынік глыбокіх пачуццяў самога аўтара або яго жыццёвых назіранняў, а ўзята з кніжных крыніц. Дзеці, падрастаючы, пераступаюць бацькоўскі парог і выходзяць у шырокі свет. Пра гэта піша Хв. Жычка ў вершы «Закон жыцця», які адкрывае зборнік.

Матуля! Прэч гані трывогу,
Жыцця закон ужо такі:
Да сонца цягнуцца дубкі
І клічуць маладых дарогі.

Усё тут правільна, і з паэтам цяжка не згадзіцца, але няма ў вершы галоўнага — паэзіі, няма таго непаўторнага, што прымусіла б старую ісціну загучаць з новай сілай.

Часам паэт вельмі няўважлівы да дэталей, і гэта псуе многія, нават добрыя па задуме вершы.

Да чаго ж і смачны ён, сухар,
Выцерты аб потную штаніну, —

піша паэт у вершы «Сухар», і яму хочацца пацалаваць «мазалі «на руках, што сеялі пшаніцу». Дапусцім, што пасля працы камунебудзь больш прыемна з'есці сухар, а, скажам, не талерку добрага, наварыстага крупніку. Але навошта гэты самы сухар выціраць аб «потную штаніну»? Увогуле ці не здрадзіў тут аўтару элементарны густ?! Прыблізна тое ж у вершы «Далонь», дзе паэт апісвае «мазольныя рукі» калгаснай дзяўчыны, з захапленнем услаўляе **«трэшчыны крывавыя** — ад зямлі, ад цаўя матыкі — **мазалі,** ад ветру — **цыпкі, плямы** — ад націння, ад граду веснавога (?)— **рабаціннe, стрэмкі** — ад ячменных асцюкоў, **драпіны** — ад таркі і кастрыцы...» Паэт тут парушыў нябачную эстэтычную мяжу і ў выніку не здолеў паказаць сапраўдную прыгажосць працоўных рук, верш загучаў фальшыва, штучна.

Трапілі ў зборнік вершы недапрацаваныя, дзе думка раптам губляе дакладнасць або робіць нечаканыя павароты. Вось верш «Ля кастра» напісаны ў харошым, імклівым, жыццярадасным рытме. «Грэй жа, хлопча, рукі ля кастра!» — гасцінна запрашае паэт. Добра перададзены ў вершы захапленне рамантыкай працы, адчуванне яе слодычы:

Дай-ка, братка, свой ты мне тапор!
Сталь яго, што ў горне пабыла,
Нешта плача потам ля цяпла...
Хлопец! Дай хутчэй мне свой тапор!

. . . .

Шапку вобзем! Рукавіцы з рук!
Што мне сцюжа, што мне той мароз!
Я пад імі нарадзіўся, рос.
Цёпла! І кажух з плячэй — на сук!

Здаецца, усё ясна. Каб паэт паставіў тут кропку, твор быў бы адным з лепшых у зборніку. Але Хв. Жычка «ідзе далей»:

Чуеш ты? Я не хачу старэць!

. . . .

І не стану ля чужых кастроў
Я ніколі свае рукі грэць!

Тут — нібыта ўжо і папрок хлопцу, які прыйшоў «пагрэць рукі» ля чужога кастра. Вывад аказаўся непадрыхтаваны, і таму незразумела, што хацеў сказаць паэт. Такая ж непадрыхтаваная, непрадуманая канцоўка ў вершы «Дзякуй»:

Рукой мазольнай зарабіць імкнуся
Ў людзей падзяку.
За тое, што я лёсу не каруся,
Матуля, дзякуй!

Якому лёсу? Хіба сумленна працаваць — гэта значыць не карыцца лёсу?

Вось такіх і іншых неахайнасцей, на жаль, многа ў зборніку. І тут віна не толькі паэта, але і рэдактара, які павінен быў больш уважліва аднесціся да першай кніжкі аўтара.

У зборніку змешчана невялікая паэма «Адмірал Дрозд», у якой паэт імкнуўся раскрыць подзвіг савецкіх маракоў-балтыйцаў у гады Вялікай Айчыннай вайны. Хоць аўтару і ўдалося дзе-нідзе намаляваць запамінальныя карціны вайны, твор гэты нельга лічыць удалым. Кампазіцыйна паэма раскіданая, вобразы герояў толькі намечаны, а адсутнасць пэўнага сюжэта не дала магчымасці звязаць у адно цэлае асобныя малюнкі. Пра галоўнага героя мы даведваемся вельмі мала, двух-трох штрыхоў, вядома, недастаткова, каб паказаць яго як патрабавальнага і чулага камандзіра, смелага палкаводца. Сапраўднага подзвігу адмірала паэту паказаць не ўдалося, як не ўдалося па-сапраўднаму раскрыць і гераізм матросаў-балтыйцаў.

Было б несправядліва сцвярджаць, што зборнік Хведара Жычкі цалкам нецікавы. Але ў ім многа вершаў шэрых. Паэту трэба настойлівей шукаць сябе — і ў тэмах, і ў іх мастацкім увасабленні, настойлівей узбагачаць паэтычную мову. Фарбы паэзіі — у жыцці. Толькі яго жывое дыханне можа сагрэць паэзію сваім жыватворчым цяплом.

Ан. ШАЎНЯ.

ТЭМЫ І ФАРБЫ

ТВОРЧЫ ПАРТРЭТ

Цёпла ў свой час была прынята дыпломная работа — кампазіцыя «Насустрач жыццю» М. Данцыга, выхаванца Маскоўскага мастацкага інстытута імя В. Сурыкава. Пакуль што яна не атрымала належнай ацэнкі нашай крытыкі. Як відаць, па той прычыне, што гэта дыпломная праца, і, мабыць, толькі пасля яе ўжо будзе відаць, у якім аспекце пачне развівацца творчасць маладога жывапісца.

А кампазіцыя вылучалася пэўнай творчай свежасцю. Яна лірычная і жыццесцвярджальная. Мастак паказаў на фоне лагоднага летняга вечара ў вялікай Маскве радасную моладзь, стройных дзяўчат у бальных сукенках, постаці якіх адбіваюцца на мокрым асфальце багаццем фарбаў.

Нельга не сказаць і пра недахопы гэтай карціны. Перш за ўсё ёй не хапае акрэсленых характарыстык персанажаў. Моладзь намалявана агульнай масай, і ў ёй губляюцца асобныя вобразы з індывідуальнымі асаблівасцямі і багатым унутраным жыццём.

Пасля сваёй дыпломнай работы М. Данцыг адыйшоў ад працы над сюжэтнай кампазіцыяй. Яго стаў больш цікавіць гарадскі пейзаж сённяшняга Мінска і іншых месцаў рэспублікі. Відаць, мастак вырашыў, што ў гэтым жанры адкрываецца больш шырокая магчымасць праявіць свой талент і даць прастору для палёту думкі. Нельга з гэтым пагадзіцца. Кожны жанр выяўленчага мастацтва — сюжэтная карціна, партрэт, пейзаж — аднолькава складаны і патрэбны і з'яўляецца добрым сродкам эстэтычнага выхавання працоўных мас. Але тым не менш пераважная большасць маладых мастакоў захапляецца пейзажным жывапісам. Такое захапленне выклікана недастаткова моцнай прафесіянальнай падрыхтоўкай і адсутнасцю сапраўднага майстэрства. Бо сюжэтная карціна патрабуе вялікага філасофскага абагульнення, доўгай працы ў майстэрні. А партрэт нельга напісаць, не валодаючы дасканала здольнасцю глыбока пранікаць у душэўны свет чалавека.

Іншая справа — пейзаж, лічыць мастак: ніякае дрэва не «пакрыўдзіцца» на тое, што яно мала падобнае на палатне. Вада і неба могуць быць на ім самымі разнастайнымі: і блакітнымі, і шэрымі, і аранжавымі, і нават чырвонымі. Сонечнае святло надзяляе натуру нечаканымі каляровымі адценнямі і фарбамі. Хто, напрыклад, не заўважаў у прыродзе дзівосных, казачных малюнкаў у час усходу або заходу сонца, хто не радаваўся вясенніім, жыццярадасным пейзажам і карцінам залатой восені? Ніяк не можа ўтрымацца мастак, каб не паспрабаваць паказаць усю гэтую прыгажосць на палатне.

Вось чаму і М. Данцыга так захапіла прырода. У яго ранніх работах 1956-57 гадоў «Дзеці», «На ганку», «Сакавік», «У скверы» праявілася чулае вока жывапісца, імкненне каларытна ўспрыняць натуру ў яе складанай каляровай структуры.

Гэта ж адчуваецца і ў яго гарадскіх пейзажах «Раніца новага Мінска» і «Растуць новыя кварталы». Імкнучыся праз знешнюю каляровую гармонію натуры дасягнуць увасаблення задумы твора, малады мастак аддае вялікую ўвагу кампазіцыйнай структуры палатна, яго жывапісным якасцям. Але ў першую чаргу ён шукае тэму. І ў пошуках яе едзе на будаўніцтва Салігорскага камбіната, каб сказаць сваё слова аб нашай сучаснасці. Вынікам гэтай паездкі былі некалькі пейзажаў, якія экспанаваліся на мінулай рэспубліканскай выстаўцы. Пейзаж «Гудзе зямля салігорская. Вячэрняя змена» лічыўся адным з найбольш удалых у М. Данцыга. Таго, хто хоць раз пабываў у Салігорску, не магла не захапіць вялікая будоўля сямігодкі. Самі салігорцы, тутэйшыя старажылы, з хваляваннем расказваюць пра свой горад, які вырас зусім нядаўна на пясках Старобіншчыны.

Да глыбіні душы быў узрушаны і М. Данцыг, які наведаў Салігорск у складзе групы беларускіх мастакоў. Мастак напісаў велічныя гмахі салігорскіх збудаванняў у перадвячэрні час, шырокую дарогу, выезджаную самазваламі. Усё гэта стварае ўзнёслую карціну жыцця маладога горада, выкананую шырока і інтэнсіўна ў крыху непрывычнай манеры, у якой звычайна робяцца эскізы і эцюды. Аднак гэтая жывапісная эскізнасць найбольш падыходзіць да перадачы рытму вялікай будоўлі.

Пейзаж «Гудзе зямля салігорская» выгадна адрозніваецца ад папярэдніх работ маладога мастака сваёй дынамічнасцю. Ён надоўга запамінаецца, глядзіцца як карціна, на якой паказана новае аблічча пераўтворанага беларускага Палесся.

Вялікая будоўля сямігодкі натхніла М. Данцыга і на стварэнне першай самастойнай карціны «Я ведаю, горад будзе Салігорск». Па задуме яна павінна была даць больш глыбокае ўяўленне аб працоўным уздыме беларускага народа — будаўніка камуністычнага грамадства. Але твор атрымаўся павярхоўны, хоць жывапісна і пісьменны. Мастака больш захапілі каляровыя эфекты, яны не далі яму магчымасці выразна раскрыць галоўную тэму сюжэтнай карціны, яе ідэю. Мы бачым на першым плане фігуры будаўнікоў, але іх вобразы не маюць глыбокага псіхалагічнага зместу. Яны тут прысутнічаюць больш як знешняя каларытная дэталь.

Сюжэтная карціна, як відаць, патрабуе іншага мастацкага вырашэння і ніяк не можа быць напісана, як эцюд ці пейзаж. Галоўным крытэрыем для стварэння сюжэтнай кампазіцыі павінна быць выразна асэнсаваная ідэя. Куды даражэйшае мастацкае палатно, няхай нават напісанае і ў майстэрні, што ўзнімае важныя жыццёвыя праблемы, чым карціна, створаная на натуры, але знешне апісальная, без сапраўдных вялікіх думак і абагульненняў.

Як і большасць маладых мастакоў, М. Данцыг, напэўна, баючыся паўтарэння пройдзеных этапаў савецкага мастацтва, калі актуальныя тэмы і добрыя задумы вырашаліся на нізкім прафесіянальным узроўні, калі тэхніка пісьма была слабая, пачаў залішне захапляцца дасканаласцю мастацкай формы на шкоду зместу твора, яго мэтанакіраванасці. Але трэба памятаць, што творчасць рускіх мастакоў-перасоўнікаў, у параўнанні з іх папярэднікамі, насіла таксама наватарскі характар, аднак мела заўсёды высокае ідэйна-выхаваўчае значэнне. Тое ж самае датычыць і лепшых савецкіх мастакоў, у творах якіх глыбіня думкі і праўдзівы паказ нашага гераічнага сёння настолькі ўражаюць гледача, што ён не думае пра майстэрства і наватарскія прыёмы працы.

М. Данцыг востра і каларытна бачыць натуру, многа шукае трапных мастацкіх дэталей. Хочацца, каб таленавіты мастак знайшоў, нарэшце, і свой пэўны, пачаты дыпломным творам, шлях да змястоўнай сюжэтнай карціны, так патрэбнай шырокім масам савецкіх людзей. Для мастака чым цяжэй, тым цікавей.

П. ГЕРАСІМОВІЧ.

Рэпрадукцыя з карціны мастака М. Данцыга «Гудзе зямля салігорская».

Падзеі, факты, навіны

△ За апошнія гады значна ўмацаваліся творчыя сувязі пісьменнікаў Беларусі з воінамі Савецкай Арміі. У мінулым годзе, напрыклад, група беларускіх літаратараў правяла летнія месяцы ў часцях Савецкай Арміі і на караблях Ваенна-Марскога Флоту. У выніку ў часопісах Масквы і Мінска з'явіліся новыя, цікавыя творы беларускіх аўтараў пра сённяшні дзень Узброеных Сіл нашай Радзімы.

Часопіс «Савецкі воін», які выдаецца ў Маскве, адзін са сваіх апошніх нумароў, які хутка выйдзе ў свет, прысвячае творчасці беларускіх пісьменнікаў і пісьменнікаў Беларускай ваеннай акругі.

Нядаўна група беларускіх пісьменнікаў зноў правяла каля трох тыдняў у розных акругах Савецкай Арміі. Паэт А. Астрэйка наведаў Уральскую ваенную акругу. Ён выступіў перад салдатамі і афіцэрамі, сустракаўся з пісьменнікамі Свярдлоўска, чытаў вершы па тэлебачанню і радыё.

Паэт П. Прыходзька разам з ленінградскім літаратарам А. Аквелівым пабывалі ў Прыкарпацкай ваеннай акрузе.

Паэт-сатырык Ул. Корбан ужо другі раз выязджае ў часці Савецкай Арміі. Цяпер ён наведаў воінаў Забайкальскай акругі. Паэта вельмі цёпла сустракалі на салдацкіх вечарах.

Старшыня камісіі па ваенна-мастацкай літаратуры Саюза пісьменнікаў БССР М. Аляксееў разам з агітбрыгадай выступіў перад салдатамі Беларускай ваеннай акругі з дакладамі аб мастацкіх вобразах савецкіх воінаў у нашай літаратуры.

Паездкі пісьменнікаў Беларусі ў часці Савецкай Арміі былі арганізаваны Галоўным палітычным упраўленнем і Усесаюзнай камісіяй па ваенна-мастацкай літаратуры.

С. ЯФІМАЎ.

△ Артысты Гомельскага драматычнага тэатра парадавалі жыхароў пасёлка Лельчыцы двума спектаклямі. У раённым Доме культуры яны паказалі п'есы «Чацвёра пад адным дахам», «Сярэбранае вяселле».

З Лельчыц артысты накіраваліся да працаўнікоў палёў Ельскага, Нараўлянскага, Мазырскага, Калінкавіцкага, Тураўскага і іншых раёнаў.

Зм. МАСЛАЎ.

△ Творчая група Мінскай студыі навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў пачала здымкі кароткаметражнага фільма аб новабудоўлі сямігодкі — Бярозаўскай ДРЭС.

У фільме будуць паказаны вытворчае жыццё калектыву, які будуе буйнейшую ў рэспубліцы электрастанцыю, адпачынак рабочых, іх вучоба і быт. Гледачы ўбачаць будоўлю галоўнага корпуса электрастанцыі, ліній высакавольтавых электраперадач, жылых будынкаў у пасёлку Белаазерск.

Паэт гор

Важа ПШАВЕЛА

Заўтра савецкая грамадскасць адзначае стагоддзе з дня нараджэння вялікага грузінскага пісьменніка Важа Пшавелы (Лукі Разікашвілі).

У яго літаратурнай спадчыне — 36 паэм, больш 400 вершаў, некалькі тамоў апавяданняў і п'ес, шмат нарысаў.

Побач з творамі Шота Руставелі, Давіда Гурамішвілі, Ільі Чаўчавадзе ў скарбніцы грузінскай літаратуры класікі займаюць цудоўныя паэмы Важа Пшавелы «Бахтрыон», «Змеяед», «Госць і гаспадар», «Алуда Кэтэлаўры» і іншыя.

Яшчэ ў студэнцкія гады ён захапляецца творамі Бялінскага, Дабралюбава, Герцэна. У час рэвалюцыі 1905 г. прыняў актыўны ўдзел у вызваленчым руху сялян. Таму зусім заканамерна, што Важа Пшавела выступае ў сваіх творах як прагрэсіўны мысліцель, гуманіст, патрыёт.

Творы яго поўныя жыццёвай энергіі, яны рэалістычна ясныя, вызначаюцца закончанасцю формы. Цудоўна апісаў ён родную прыроду, нездарма ў Грузіі Важа Пшавелу называюць паэтам гор.

У прозе Важа Пшавела яскрава выкрывае прыгнятальнікаў народа, стварае прывабныя партрэты простых людзей.

Эстэтычныя ідэалы свае пісьменнік выказаў у шматлікіх артыкулах. Ён пісаў: «Літаратура толькі тады выконвае свой ганаровы абавязак, калі яна служыць народу».

Мары паэта, выказаныя ў вершы «Запавет», збыліся: здабылі свабоду Грузіі — яна квітнее ў сузор'і братніх савецкіх рэспублік.

Слова паэта гучыць сёння па ўсёй нашай краіне.

ЗАПАВЕТ

Не трэба скардзіцца нікалі
Усім пакаленням маладым,
Што з кожным годам болей, болей
Мы пакідаем працы ім.

Ішлі вякі, нібыта зімы,
Мінуў і наш суровы век,
Але свабодную радзіму
Яшчэ не ўбачыў чалавек.

Наш век не праспяваў герояў,
Бо непадатлівы заўжды,
Ён розум наш і сэрцы кроіў,
Рабіў чужымі гарады.

Бараташвілеўскі Мерані ¹
Ізноў са мною, у вачу —
Бо ў нас жывуць адны жаданні
Аб лёсе Грузіі пачуць.

Няўжо мой верш, слязьмі абліты,
Загіне ў роднай старане!
Калі б з маёй магілы пліты
Вы знялі і сказалі мне:

«Не плач, паэт, мінулі зімы,
Даўно прайшлі ліхія сны,
За шчасце нашае радзімы
Ідуць на бой твае сыны».

1910 г.

Пераклад Сяргея ГРАХОЎСКАГА.

¹) Мерані — Пегас.

АРОЛ

Я бачу: акружыла варанне
Арла, які не здолеў адбівацца.
Яшчэ хацеў, гаротны, ён падняцца,
Ды ўжо не мог. Але крылом
Зямлю кранаў і ўвесь крывёю
Абліўся прадсмяротнаю...
Праклінаю вам, сцярвятнікі,
пустыні!
А каб мяне не знішчылі вы, гады,
Дык сёння я і вас не шкадаваў бы
І ваша пер'е з ветрам бы пусціў.

Пераклад М. ХВЕДАРОВІЧА.

ГЭТАГА НЕЛЬГА ЗАБЫЦЬ

На высокім пастаменце скульптуры вобраз маці, якая ў жалобным маўчанні ўскладае вянок на брацкую магілу. А ўнізе высечаны надпіс: «Тут пахавана больш 200 савецкіх грамадзян, заўжды спаленых нямецка-фашысцкімі акупантамі ў гады Вялікай Айчыннай вайны 1941—1945 гг.».

Гэты помнік быў адкрыты ў мінулую нядзелю ў вёсцы Доры Валожынскага раёна. Тут 23 ліпеня 1943 г. фашысцкія захопнікі ўчынілі страшэннае злачынства.

...Праходзіла яшчэ адна трывожная ноч, займалася не менш трывожная раніца. Жыхары вёскі не спалі. Яшчэ звечара ў царкве спыніўся атрад карнікаў. «Што задумалі ворагі?» — непакоіла малых і дарослых. Раптам пачуўся царкоўны звон, і па хатах пачалі гойсаць з аўтаматамі эсэсаўцы. Яны зганялі народ да царквы. На цвінтары «спецыялісты чалавечай смерці» сартыравалі людзей. Тых, хто быў працаздольны, карнікі вывозілі ў няволю. А звыш 140 цяжарных і састарэлых жанчын з малымі дзецьмі ворагі загналі ў царкву і ў жылы дом, а затым падпалілі. Людзі загінулі ў агні. Толькі ўцячы ўдалося выратавацца калгасніку Васілю Дзявіцку, і то ён быў прастрэлены чатырма кулямі карнікаў.

У гэты ж дзень на тэрыторыі Дораўскага сельскага Савета батальён карнікаў спаліў населеныя пункты Мішаны, Дубаўцы, Нялюбы, Сярэдняе Сяло, Слабаду, Макрычаўчыну. У агні згарэла жывымі каля 400 чалавек, з іх дзве трэці — дзеці.

Гэта толькі на працягу аднаго дня. Крывавым батальёнам войск СС камандаваў маёр Аскар Дзірлевангер.

Хто ж такі Дзірлевангер?

Па адукацыі — магістр юрыдычных навук. Меў уласную гаспадыню, займаўся камерцыяй. У 1930 годзе ўступіў у фашысцкую партыю. У 1934 годзе яго судзілі за разбэшчванне непаўналетніх. У 1936 годзе Дзірлевангера датэрмінова выпусцілі з-за турэмных кратаў, і ён едзе ў Іспанію ваяваць супраць рэспублікі. Там, у складзе фашысцкай каманды «Кондар», набывае практыку прафесіянальнага забойцы дзяцей, жанчын, старых. Затым у канцэнтрацыйным лагеры Асвенцім ён кіруе камандай войск СС па знішчэнню яўрэйскага насельніцтва. Адгэтуль ён пасылае Гітлеру пісьмо і просіць неадкладна накіраваць яго на рускі фронт для барацьбы супраць партызан. У канцылярыі Дзірлевангер рыхтуе сабе каманду з былых нямецкіх крымінальных злачынцаў. Вось такія вопытныя галаварэзы, як Хойзінгер, Эйхман, Дзірлевангер, былі патрэбны Гітлеру, які перад тым, як напасці на Савецкі Саюз, заявіў: «Калі мы хочам стварыць нашу вялікую Германскую імперыю, мы павінны перш за ўсё выцясніць і знішчыць славянскія народы — рускіх, палякаў, чэхаў, славакаў, балгар, украінцаў, беларусаў. Няма ніякіх прычын не зрабіць гэтага».

І ворагі ажыццяўлялі свае загады па распрацаванай праграме знішчэння народаў свету.

Каля трох год батальён Дзірлевангера таптаў нашу родную зямлю, землі Польшчы, Чэхаславакіі. Там, дзе ступала нага фашысцкага звера, заставаліся вогнішчы і руіны, шыбеніцы і турмы. Малойчыкі Дзірлевангера руйнавалі, палілі беларускія вёскі, расстрэльвалі, вывозілі ў рабства і кідалі ў агонь тысячы ні ў чым не вінаватых савецкіх людзей.

Не ўдалося галаварэзам Дзірлевангера замесці сляды сваіх злачынстваў. Жывыя сведкі тых страшных падзей расказваюць, як карнікі вырывалі з рук маці дзяцей, перабівалі ім хрыбты жалезнымі ламамі і кідалі ў агонь і калодзежы. Сам Гітлер і Гімлер захапляліся «баявымі подзвігамі» Дзірлевангера. Фюрэр адзначыў яго «работу» высокімі ўзнагародамі і генеральскім чынам.

Сёння многія з людаедаў, якія вінаваты ў знішчэнні мільёнаў людзей, асталяваліся ў Заходняй Германіі.

Недабітыя фашысцкія бандыты займаюць даволі высокія камандныя пасты ў бундэсверы ФРГ. Яны зноў складаюць планы новага крывавага паходу на мір і дэмакратыю.

Тры тысячы рабочых, служачых і калгаснікаў Валожынскага раёна, што сабраліся ў мінулую нядзелю ў вёсцы Доры на мітынг памяці ахвяр фашызму, заявілі: савецкі народ не дапусціць, каб зноў была развязана вайна.

— Наш народ у суровыя гады вайны не стаў на калені перад фашысцкімі захопнікамі, — заявіў на мітынгу калгаснік Вячаслаў Адамавіч Гаспер. — Мы адстаялі заваёвы Вялікага Кастрычніка ў суровай барацьбе. І мы сёння гатовы адстаяць сваё шчасце і мір. Мы заўсёды асуджалі і асуджаем падпальшчыкаў новай вайны.

Старшыня мясцовай сельскагаспадарчай арцелі «Чырвоны сцяг» В. Латышаў расказвае прысутным аб баявых і працоўных поспехах свайго калгаса.

— Больш 50 калгаснікаў нашай арцелі знаходзіліся ў радах народных мсціўцаў. Многія з іх адзначаны высокімі ўрадавымі ўзнагародамі. Пасля вайны былыя партызаны вярнуліся на папялішчы. Яны хутка аднавілі ўсю гаспадарку арцелі. Было пабудавана звыш 500 жылых дамоў. У калгасе сёння ёсць электрычнасць, радыё, працуюць радзільны дом, амбулаторыя, паштовае аддзяленне. Мы сваёй самаадданай працай будзем і надалей умацоўваць мір на зямлі.

Аб захаванні міру, аб дабрабыце і шчасці народа гаварылі на мітынгу электраманцёр калгаса І. Рудовіч, камсамолка Г. Шунько, старшыня Дораўскага сельскага Савета В. Ганчарык, сакратар партыйнай арганізацыі сельскагаспадарчай арцелі «Чырвоны сцяг» Е. Станкевіч, калгаснікі А. Макрыцкі, К. Марчэўскі, першы сакратар Валожынскага райкома КПБ Ф. Рыбачонак, былы начальнік асобага аддзела партызанскай брыгады «За Савецкую Беларусь» А. Семерыкоў. Усе прысутныя асуджалі падпальшчыкаў вайны, з гневам гаварылі аб амерыканскіх імперыялістах і бонскіх рэваншыстах, якія да гэтага часу даюць прытулак многім ваенным злачынцам былой гітлераўскай Германіі.

А. МАХНАЧ.

Спец. кар. «Літаратуры і мастацтва».

Сёння ў Маскве адкрываецца Сусветны форум моладзі. У савецкую сталіцу прыехалі пасланцы моладзі розных кантынентаў.

На здымку — удзельнікі Сусветнага форуму моладзі (злева направа) Том Джала (Канада), Ву Нам (В'етнам), Сісана Сісане (Лаос) ля гасцініцы «Украіна».

Фота Л. ПОРЦЕРА Фотахроніка ТАСС.

ЮНЫЯ СЯБРЫ КНІГІ

На паліцах шырока расчыненай шафы: сотні назваў дзіцячых кніг. Стол для чытачоў, стол для бібліятэкара. Скрынка з чытацкімі фармулярамі, лісток уліку кнігавыдачы. Дзеці—адно меншае за другое — шчыльна абкружылі стол бібліятэкара. Яны ўважліва сочаць за кожным рухам дзвюх дзяўчынак, якія абменьваюць кнігі. Гэта Галя Луцкевіч і Дзіна Артус — вучаніцы сёмых класаў 26-й сярэдняй школы.

У бібліятэцы наладжана тыднёвае дзяжурства. Дзяжураць члены штаба бібліятэкі ў складзе дзесяці чалавек на чале з камсамолкай Галінай Іскандзіравай — работніцай камвольнага камбіната, у час летніх канікул — штодзённа, зімой, калі ідуць заняткі,— тры разы на тыдзень.

Загадчык дзіцячай гарадской бібліятэкі імя М. Астроўскага Х. Гаранок — адзін з ініцыятараў стварэння гэтай грамадскай бібліятэкі. Думка пра арганізацыю яе, расказвае ён, узнікла адразу пасля таго, як бібліятэка імя М. Астроўскага атрымала новае памяшканне. Дзеці з Замкавай і іншых суседніх з ёю вуліц Фрунзенскага раёна засталіся без кнігі. Вось тады работнікі бібліятэкі вырашыліператварыць перасоўку кніг пры домакіраўніцтве № 12 у грамадскую бібліятэку.

Ініцыятыву стварэння грамадскай дзіцячай бібліятэкі адобрылі гарком і райком камсамола. Пачаўся збор кніг ад вучняў. Піянерская дружына школы № 62 сабрала 300 экземпляраў, 26-й і 27-й сярэдніх школ—па сто кніг. Многа кніг прынеслі чытачы.

Дзіцячая грамадская бібліятэка па Замкавай вуліцы пакуль адзіная ў Мінску. Але думаецца, што ў бліжэйшы час іх будзе значна больш — і ў сталіцы і ў іншых гарадах рэспублікі.

В. БУРАН.

З гісторыі нашай КУЛЬТУРЫ

ПЕРШЫ БЕЛАРУСКІ БАТАЛІСТ

У Гомельскім краязнаўчым музеі захоўваюцца карціны вядомага баталіста XIX стагоддзя Януарыя Сухадольскага, у якіх адлюстравана гераічнае мінулае нашай Радзімы. Доўгі час імя мастака і яго творчасць заставаліся невядомымі для нашых сучаснікаў. У выніку навуковых даследаванняў сектара гісторыі выяўленчага мастацтва Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР удалося выявіць цікавыя дакументы, з якіх паўстае творчае аблічча гэтага мастака.

Януарый Сухадольскі нарадзіўся ў 1795 годзе ў Гродна. Семнаццацігадовым юнаком ён быў прыняты на вайсковую службу, у 1829 годзе ўжо атрымаў чын капітана рускай арміі.

Здольнасці для малявання абудзіліся ў Я. Сухадольскага яшчэ ў маленстве, але развіваць іх ён пачаў ужо будучы афіцэрам.

У 1831 г. Я. Сухадольскі прыняў актыўны ўдзел у польскім паўстанні, пасля падаўлення якога вымушаны быў эмігрыраваць за граніцу. Некаторы час ён жыў у Рыме, дзе наведваў майстэрню баталіста Вернета. У гэтыя гады Сухадольскі піша некалькі жывапісных твораў на тэмы напалеонаўскіх войнаў. Карціны мелі поспех, і гэтая акалічнасць дала магчымасць мастаку вярнуцца на Радзіму.

За сваё доўгае жыццё (Я. Сухадольскі памёр у 1875 г.) ён стварыў шмат батальных кампазіцый, з якіх найбольш удалымі з'яўляюцца творы, створаныя на аснове асабіста ім бачанага і перажытага. Так, Сухадольскі прыняў удзел у ваенных паходах фельдмаршала Паскевіча за вызваленне прычарнаморскіх крэпасцей Поці, Сухумі, Сочы. Асабістыя назіранні мастака паслужылі яму матэрыялам для напісання такіх палотнаў, як «Узяццё рускімі войскамі крэпасці Карса», «Перамога пад Елдавай», «Фельдмаршал Паскевіч прымае дэлегацыю жыхароў Эрзрума», «Залп крэпасці Аба-Абады», «Штурм крэпасці Ахалцых» у 1828 г.» і іншым. Многія з гэтых карцін напісаны па заказу князя Паскевіча для яго замка ў Гомелі. Там яны захоўваліся доўгі час. Частка іх загінула ў час Вялікай Айчыннай вайны, а частку ўдалося выратаваць.

У 1839 годзе на акадэмічнай выстаўцы ў Пецярбургу экспанавалася карціна Сухадольскага «Штурм крэпасці Ахалцыс». Яна мела поспех і была адзначана крытыкай. У карціне паказан рашаючы момант бойкі за авалоданне крэпасцю. Рускія войскі ўжо захапілі апошні бастыён. У крэпасці пачаліся пажары. Начное неба пакрылася злавесным зарывам, у святле якога відаць эшалоны наступаючых рускіх войск. Салдаты ідуць на верную смерць,

Я. СУХАДОЛЬСКІ. Аўтапартрэт.

таму што амаль нічым не абаронены ад куль ворага. Усюды відаць трупы.

У гэтым творы Сухадольскага адчуваецца выразны пратэст супраць бессэнсоўнай вайны. Крытыкі папракалі Сухадольскага за празмерную перагружанасць яго батальных кампазіцый і недастатковую выразнасць мастацкіх сродкаў. Аднак, на наш погляд, карціны Сухадольскага праўдзіва раскрываюць перажытыя самім мастаком падзеі. Тут няма ілжывага пафасу, усё проста, «як у жыцці». Мастак спачувальна ставіўся да простых людзей у салдацкіх шынялях, праўдзіва паказваў іх пакуты. Сваёй творчасцю ён сцвярджаў думку, што галоўнай рухаючай сілай гісторыі з'яўляецца народ.

Мае цікавасць і карціна «Фельдмаршал Паскевіч прымае дэлегацыю жыхароў Эрзрума». Тут мастак выступае не толькі як баталіст, але і як бытапісальнік. Ён праўдзіва перадае нацыянальныя асаблівасці быту жыхароў Эрзрума, іх адзенне і псіхалогію. Мастаку варожыя нацыяналістычныя погляды, ён з сімпатыяй ставіцца да жыхароў Усходу, паказвае іх праўдзіва, без ценю пагарды.

Асобнае месца ў творчасці жывапісца займае тэма паўстання 1831 года. Ёй мастак прысвяціў цэлы рад сваіх лепшых палотнаў. Сярод іх вылучаецца работа «Сцэна з 1831 года». На карціне паказана спаленая беларуская вёска, на ўскраіне якой ляжыць паранены паўстанец. Яму аказвае дапамогу кволая дзяўчына. Цікавы кампазіцыйны прыём, якім карыстаўся Сухадольскі. Дзве чалавечыя фігуры мастак змясціў у цэнтры карціны. Фонам для іх служыць адзінокі комін спаленага дома. Каб накіраваць увагу толькі на гэтую сцэну, мастак вылучае яе святлом, усё астатняе пагружана ў паўзмрок. Ствараецца ўражанне нібы кінутага на зямлю адзінокага промня сонца.

Апошнія гады жыцця мастак прысвяціў адлюстраванню кульмінацыйных пунктаў айчыннай гісторыі. У 1853 годзе ён стварыў карціну «Узяццё Ачакава», а ў 1863 годзе — «Пераход праз Беразіну».

Передавы для свайго часу чалавек, Я. Сухадольскі быў актыўным удзельнікам многіх гістарычных падзей. Аднак ён не заўсёды разумеў іх сацыяльную сутнасць. У некаторых творах Сухадольскі выступае, як выказнік поглядаў польскай ваеншчыны (карціны «Князь Іосіф пад Рашынам», «Князь Іосіф Панятоўскі са штабам» і інш.).

Тым не менш творчасць Януара Сухадольскага, першага беларускага баталіста, мае значную цікавасць для гісторыі выяўленчага мастацтва Беларусі.

Л. ДРОБАЎ.

КАНЦЭРТЫ БАЛГАРСКІХ АРТЫСТАЎ

Адбыліся эстрадныя канцэрты артыстаў Народнай Рэспублікі Балгарыі, якія праходзілі ў памяшканні Мінскага цырка. У канцэртах прымалі ўдзел салісты музычнага тэатра імя С. Македонскага — Б. Продзева, І. Чмыхава, Л. Кісева, В. Даскалаў, вакальны актэт «Дружба», інструментальнае трыо, якія выканалі арыі, дуэты і сцэны з аперэт, песні і музыку балгарскіх і савецкіх кампазітараў і інш.

Іх норавы, іх мараль

Факты без каментарыяў

ФЕСТЫВАЛЬ АМАТАРАЎ ДЖАЗА

39 параненых, выбітыя шыбы і пераламаная мэбля — такі вынік чарговага джаза-фестывалю, што адбываўся нядаўна ў маёнтку лорда Монтэгю, недалёка ад Лондана. У фестывалі ўдзельнічала каля 10 тысяч маладых людзей. Чатыры пажарныя машыны з магутнымі насосамі і вялікі атрад паліцэйскіх з цяжкасцю навялі парадак. На фестывалі прысутнічаў рэпарцёр тэлебачання, і англійскія тэлегледачы маглі бачыць усе падрабязнасці гэтага цікавага відовішча.

«Морген»

КВАДРАТНАЯ МУЗЫКА

У Гамбургу (ФРГ) выконваецца новы твор кампазітара Рольфа Штокхаузена «Карэ». Чатыры аркестры і чатыры хоры размяшчаюцца ля чатырох сцен квадратнай залы спіною да публікі. Тэкст, які спяваюць харысты, напісаны самім Штокхаузенам і складаецца з бессэнсоўных гукаспалучэнняў, большасцю шыпячых і свісцячых. Чатыры дырыжоры — па адным ля кожнай сцяны — кіруюць музыкантамі і хорам. Кампазітару надзвычай цяжка каардынаваць іх дзейнасць. Па водгуку пана Цыліга, кіраўніка музычнага аддзела заходнегерманскага радыё, канцэрт з'яўляецца новым поспехам у музычным жыцці.

«Морген»

ШЛЮБ ПА РАЗЛІКУ

«Навуковая кансультацыя па пытаннях шлюбу» ў Нью-Йорку вядзе сваю работу з дапамогаю навейшых электронных машын. На перфарыраванай стужцы адзначаецца ўзрост, прафесія, матэрыяльнае становішча, характар, рост, колер вачэй і валасоў і іншыя дадзеныя аб тых, хто жадае ўступіць у шлюб. За некалькі секунд электронная машына вырашае пытанне аб мэтазгоднасці шлюбу.

«Фольксштыме»

ЗА ЧАТЫРНАЦЦАЦЬ ХВІЛІН

Музычная каманда універсітэта Дэрбі (Англія) у прысутнасці аўтарытэтнага журы ўстанавіла новы сусветны рэкорд. На працягу 14 хвілін канцэртны раяль быў дашчэнту разбіты з дапамогаю ўсяго толькі аднаго акцыянернага малатка, прычым кожны з кавалкаў раяля не перавышаў патрабуемай даўжыні ў 22 сантыметры. Новы рэкорд значна перавышае ранейшы, устаноўлены камандай Манчэсцерскага універсітэта, які складаў 32 хвіліны.

«Зонтаг»

СОЛА ДЛЯ ПІШУЧАЙ МАШЫНКІ

У лонданскай канцэртнай зале Олберт-Хол выконваюцца новыя творы кампазітара Сацье, напісаныя для пішучай машынкі. Асаблівым поспехам у публікі карыстаецца «Сола на пішучай машынцы» ў выкананні машыністкі Фрэды Гроу. Па водгуках музычных крытыкаў, яе ігра вызначаецца мяккасцю і цеплынёй.

«Ліберасьён»

НА ЛОЖКУ ПРАЗ ЛАМАНШ

Паставіўшы двухспальны ложак на паплаўкі і прымацаваўшы да яго падвясны матор, лонданскі банкаўскі служачы Роберт Платэн за шэсць гадзін пераплыў праліў Ламанш. Натхнёны гэтым поспехам, Роберт Платэн рыхтуецца да новага рэкорда. На гэты раз ён мае намер выкарыстаць у якасці лодкі звычайную труну.

«Форум»

СКУЛЬПТУРА І ТАМОЖНЫЯ ЗАКОНЫ

Шатландскі скульптар-сюррэаліст Біл Торнхіл, нягледзячы на ўсе свае старанні, не атрымаў дазволу на адпраўку сваіх новых твораў на чарговую выстаўку ў Парыж. Па англійскіх таможных законах, вываз металалому за граніцу строга забаронен.

«Зонтаг»

СКАРАСНЫ «ПАЛЁТ ЧМЯЛЯ»

Кавічыа, вядомы музыкант-віртуоз аркестра амерыканскага радыё, палепшыў на пяць секунд рэкорд у скарасным выкананні твора Рымскага-Корсакава «Палёт чмяля». Яму ўдалося выканаць «Палёт чмяля» роўна за шэсцьдзесят секунд.

«НВІ»

ЧОРНАЯ МАГІЯ Ў ДВАЦЦАТЫМ СТАГОДДЗІ

Канферэнцыя Евангельскай акадэміі ў Гамбургу ўстанавіла, што ў Заходняй Германіі налічваецца каля дзесяці тысяч прафесіянальных чарадзеяў, якія займаюцца выгнаннем злых духаў і замовамі. Ніхто з гэтых жрацоў чорнай магіі не адчувае недахопу ў кліентах, асабліва сярод сельскага насельніцтва. Выгнанне злых духаў робіцца не толькі з хворых людзей і жывёл, але таксама з... трактараў і аўтамабіляў, якія часта псуюцца па невядомай прычыне. Найбольш дзейсным сродкам супраць злых духаў лічыцца «кроў дракона» і «чортаў памёт».

«Фольксштыме»

МУЗЫЧНАЯ КАРЦІНКА

На выстаўцы, наладжанай у Аншафенбургу, аўстрыйскі мастак-абстракцыяніст Маркус Прашэнскі дэманстраваў працэс напісання сваіх твораў. Пад гукі музыкі, створанай электроннай машынай Вернера Гейса, мастак распырскаў каля трохсот літраў фарбы на вялікае палатно. Ён растлумачыў прысутным, што спрабуе ўвасобіць у фарбах электронную музыку.

«Зонтаг»

КНІГА КОШТАМ У МІЛЬЁН

У Парыжы выйшла асобнае выданне «Апакаліпсіса» з прароцтвамі святога Іаана пра блізкую канчыну свету. Кніга надрукавана на пергаменце з мноствам ілюстрацый. Вага яе сто кілаграмаў, кошт — мільён новых франкаў. У вокладку ўманціраваны каштоўныя камені.

«Морген».

ШУМАВЫЯ ГРАМПЛАСЦІНКІ

У Парыжы ў продаж паступілі шумавыя грампласцінкі, на якіх запісаны ружэйныя і кулямётныя стрэлы, грукат артылерыйскай кананады, выбухі бомбаў, лязгат танкавых гусеніц, выццё сірэн, свісткі паравозаў і таму падобныя гукі. Пласцінкі маюць нядрэнны збыт.

«Фольксштыме»

ВЫСТАЎКА СТАРЫЗНЫ

У Дзюсельдорфе (ФРГ) ў карціннай галерэі «Шмела» адкрыта выстаўка работ французскага мастака Армана. Выстаўка складаецца з 15 скрынь, набітых паламанымі будзільнікамі, старымі грабенчыкамі, бітым посудам і іншай старызнай. Адзін бок кожнай скрыні зашклёны, каб наведвальнікі маглі бачыць, што там ёсць.

«Цэйт ім більд»

У РЭДАКЦЫЮ ГАЗЕТЫ «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Дазвольце праз Вашу газету выказаць глыбокую падзяку Міністэрству культуры БССР, праўленню Саюза пісьменнікаў БССР, усім таварышам па тэатру, літаратуры, сябрам, якія падзялілі са мной гора страты мужа, сябра Віктара Якаўлевіча Галаўчынера.

Э. ГАЛАЎЧЫНЕР.

Навіны дакументальнага кіно

«ДЛЯ НАШАГА БЫТУ»

— Для адных раніца — гэта заводскі гудок або пазыўныя радыё. Для нас — новая пошта. Мы, дзяўчаты з Галоўнага паштамта, ведаем: нас чакаюць. Чакаюць у кожным доме, у кожнай кватэры горада, які, здаецца, нарадзіўся на нашых вачах.

—Служба ў нас такая: мы многа ходзім па горадзе і бачым, як абнаўляецца жыццё кожнай савецкай сям'і.

І на самай справе, у рэспубліцы вырабляецца ўсё неабходнае для нашага быту.

Беларускія дываны! Яны могуць упрыгожыць любое жыллё. З вялікай любоўю і павагай да людзей робяць гэтых прыгажуноў майстры Віцебскага дывановага камбіната.

Да чаго ж хараша вось на такім дывановым лузе!

Мы будуем новае жыццё, і ў гэтым нам вельмі часта дапамагае музыка. З намі побач жывуць вальсы Чайкоўскага і Штрауса, санаты Бетховена і накцюрны Шапэна, песні Дунаеўскага і Салаўёва-Сядога.

У горадзе Барысаве, над Бярозай-ракой, робяць піяніна— гэтыя чулыя інструменты...

Струна да струны...

Мелодыя да мелодыі...

Слухаеш і не наслухаешся...

А беларускае шкло? Цудоўны нёманскі крышталь! Ці ж гэта не музыка!

У нашым быце з'яўляецца ўсё больш новага, арыгінальнага. Ад шкляных вырабаў, рэчаў хатняга ўжытку да звычайнай этыкеткі на канцэнтратах.

Вось, напрыклад, новая газавая пліта. У ёй, акрамя духоўкі, ёсць і сушыльная шафа і гадзіннік...

Жыццё нашай рэспублікі поўнае глыбокага працоўнага сэнсу. На кожным кроку мы штодзённа адчуваем клопаты партыі і краіны аб быце савецкіх людзей, аб тым абнаўленні, якое ўзбагачае наша жыццё.

Пра гэта расказвае фільм «Для нашага быту», аўтарамі якога з'яўляюцца пісьменнік Б. Бур'ян, рэжысёр С. Прошын, аператар Я. Сакалоў (Мінская студыя навукова-папулярных і хранікальна-дакументальных фільмаў).

На нашых здымках вы бачыце рэжысёра С. Прошына і мантажніцу С. Рашэтнікаву за мантажом фільма «Для нашага быту», а таксама кадры з гэтага фільма.

ДА ВЕДАМА АЎТАРАЎ І ЧЫТАЧОЎ ГАЗЕТЫ

Паведамляем часовы нумар тэлефона рэдакцыі: 3-20-91.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі—3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва—3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

AT 03662

Друкарня імя Сталіна.